

HVORDAN IVARETAS HENSYNET TIL
RESSURSENE OG FISKERNE
VED SEISMISK DATAINNSAMLING –
LOVLØSHET SATT I SYSTEM?

Fiskerikandidatoppgave
Studieretning fiskeriforvaltning (60stp)
Ole Damm Kvilhaug

Institutt for samfunns- og markedsfag
Norges fiskerihøgskole
Universitetet i Tromsø
Mai 2007

FORORD.

Jeg vil takke min veileder, Peter Ørebech for kyndig veiledning, og mange gode forslag til forbedringer gjennom arbeidet med denne oppgaven.

Jeg vil også takke mine kolleger i Fiskeridirektoratet region Sør for hjelp og støtte underveis.

Sist men ikke minst vil jeg takke Fiskeridirektoratet for innvilget permisjon, slik at oppgaveskrivingen ble gjort mulig.

INNHALDSFORTEGNELSE.

Forord.

1. INNLEDNING	6
1.1. Utgangspunkt.....	6
1.2. Problemstilling.....	7
1.3. Avgrensninger.....	8
2. SEISMISK DATAINNSAMLING – BAKGRUNNSINFORMASJON.	9
3. HVILKE KONSEKVENSER HAR SEISMISK DATAINNSAMLING FOR RESSURSENE OG FOR FISKERNE?.....	16
4. BLIR RESSURSENE TATT HENSYN TIL VED PLANLEGGING AV SEISMISK DATAINNSAMLING?.....	19
5. BLIR FISKERNE TATT HENSYN TIL VED PLANLEGGING AV SEISMISK DATAINNSAMLING?.....	23
5.1. Analyse av Fiskeridirektoratets fiskerifaglig vurderinger og tilrådninger.	23
5.2. Analyse av godkjenning/klareringsordningen for fiskerikyndige.	27
5.3. Analyse av kunngjøringer av seismisk datainnsamling.....	33
6. BLIR FISKERNE TATT HENSYN TIL VED GJENNOMFØRING AV SEISMISK DATAINNSAMLING?.....	38
6.1. Rettigheter i fisket.	38
6.2. Hvordan foregår seismisk datainnsamling i praksis?.....	44
6.3. Analyse av Fiskeridirektoratet region Sør sin oppfølging av rapporteringen fra de fiskerikyndige.	47
6.4. Analyse av mottatte rapporter fra de fiskerikyndige.	48
7. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON.	53
8. LITTERATURLISTE.....	55
9. VEDLEGG	55

Figurliste:

Figur 1. Seismisk innsamling 1962-2006, norsk sokkel.	12
Figur 2. Skutt seismikk sør for 62 grader nord – 1965- 2005 – 3D, (kilde: OD).....	13
Figur 3. Skutt seismikk sør for 62 grader nord – 1965- 2005 – 2D, (kilde OD).....	14
Figur 4. Binning grid- linjer – seismisk program.....	44
Figur 5. Towing configuration 1.	45
Figur 6. Towing configuration 2 – Med Oslo i bakgrunnen.	46

Tabelliste:

Tabell 1. Tillatelser til seismiske undersøkelser/aktive selskaper i 2005:	10
Tabell 2. Sammenfatning – ressursbiologiske vurderinger:.....	21
Tabell 3. Sammenfatning – fiskerifaglige vurderinger:	25
Tabell 4. Sammenfatning – fiskerifaglige vurderinger, forts:	25
Tabell 5. Status, fiskerikyndige sør for 62° N. pr. 31.12.2004.	28
Tabell 6. Status, historikk rapportering, fiskerikyndige:.....	28
Tabell 7. Sammenfatning – klarering av fiskerikyndige:	31
Tabell 8. Sammenfatning –kunngjøringer i Etterretning for sjøfarende:	34
Tabell 9. Sammenfatning – kunngjøringer i ”Fiskaren”:	35
Tabell 10. Sammenfatning – mottatte rapporter av Fiskeridirektoratet region Sør:	47
Tabell 11. Sammenfatning av rapporteringen fra de fiskerikyndige:	49

1. INNLEDNING

1.1. Utgangspunkt

De siste årene har Norge blitt ett av verdens rikeste land, og Norge er av FN kåret til verdens beste land å bo i. Dette kan fortsette dersom vi tar vare på fiskerinæringen, som er Norges mest betydningsfulle næring etter petroleumsnæringen.

I historisk perspektiv har Norge blitt en olje-nasjon nærmest over natten. Medaljen kan imidlertid ha en bakside.

Den senere tid har det vært mye fokus på den økologiske situasjonen i Nordsjøen. Det har blitt stilt spørsmål om oljevirkksomheten kan være en del av årsaken til at noen av fiskebestandene i dette havområdet er på et lavmål. Eller skyldes dette forhold som overfiske, forurensning fra andre kilder enn oljeutvinning, for eksempel klimatiske endringer etc.

Bakgrunnen for at det nå er blitt fokus på dette er bla. oljeutvinningen som nå er i startfasen i de sårbare nord-områdene.

I en annonse for Statoil står det blant annet at:

” Det norske oljeeventyret fortsetter i Russland. Samarbeidet med Russland om å utnytte olje- og gassressursene i nordområdene er godt i gang. Dette er vår felles hjemmebane som krever felles løsninger for at olje- og gassutvinningen kan foregå side om side med fiske, dyreliv og sårbar natur”.¹

I denne forbindelse kan det være nyttig å se på hva som har skjedd i Nordsjøen, med hensyn til konflikterende bruk og ressursene, da en i dette havområdet har relativt lang erfaring med oljeutvinning.

Leteboring etter olje og gass er dyrt, og derfor gjennomfører petroleumsindustrien en rekke undersøkelser for å unngå å bore på steder der det ikke finnes olje eller gass. Slike undersøkelser kalles gravimetrisk målinger, magnetometriske målinger og seismiske undersøkelser.

Tema i denne oppgaven er de seismiske undersøkelsene, som startet opp i Nordsjøen tidlig på 60-tallet, på fiskefelt der fiskerne inntil da hadde vært enerådende.

Jeg vil i denne oppgaven se hvordan seismiske undersøkelser påvirker ressursene og griper inn i fiskeriutøvelsen. Videre skal jeg vurdere om det bør skje endringer ut fra tankegangen om at når petroleumsfasen er over (en gang om ca. 50 år), er det igjen fiskeri som skal være bærebjelken i kyst-Norge.

¹ Dagens Næringsliv 08.10.2006

1.2. Problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven er å belyse om det er tatt hensyn til de ressursene og fiskerne i forbindelse med planlegging og gjennomføring av seismisk datainnsamling i Nordsjøen i 2005.

Jeg vil se forholdene i lys av krav fra aktørene i fiskerinæringen om at fiskerne må bli bedre ivaretatt.

Oppgaven som tar for seg de retts sosiologiske sidene ved seismikkregelverket vil jeg belyse om seismisk datainnsamling er planlagt og gjennomført i overensstemmelse med regelverket? Jeg er med andre ord opptatt av om prosessene som følger av regelverket er fulgt. Eller sagt mer folkelig: Er det som skjer i den virkelige verden i samsvar med det som etter regelverket skal skje?

Vilhelm Aubert skriver at:

*”å skape en oversikt bygget på summen av alle lovers konkrete innvirkning på fordelingen av materielle goder, makt og anseelse i samfunnet, tror jeg ikke vil føre frem. De undersøkelser det er behov for, er særlig slike som kan avdekke generelle mekanismer i oversettelsen av lovens idealer til hverdagens virkelighet”.*²

Denne oppgaven vil vise om lovens idealer er havnet på skraphaugen, om det er gap mellom den normative og den faktiske virkelighet.

Oppgaven omfatter følgende fremstillinger og analyser:

- (1) Fremstilling av hvilke konsekvenser seismisk datainnsamling har for ressursene og for fiskerne? jf. kapittel. 3.
- (2) Analyse av om ressursene er tatt hensyn til ved planlegging av seismisk aktivitet, herunder hvilke ressursbiologiske vurderinger som Havforskningsinstituttet har lagt til grunn før hver enkeltundersøkelse ble klarert? jf. kapittel 4.
- (3) Analyse av om fiskerne er tatt hensyn til ved planlegging av seismisk datainnsamling. Denne analysen omfatter gjennomgang av Fiskeridirektoratets fiskerifaglige vurderinger, godkjennings- og klareringsprosessene av fiskerikyndige³, samt kunngjøringer av seismisk datainnsamling, jf. kapittel. 5.
- (4) Fremstilling av hvilke rettigheter fiskerne har under utøvelse av fiskeri? jf. kapittel. 6.1.
- (5) Analyse av om fiskerne er tatt hensyn til ved gjennomføring av seismisk datainnsamling. Analysen omfatter gjennomgang av rapporter fra de fiskerikyndige, jf. kapittel. 6.

² V. Aubert. Rettens sosiale funksjon. 1976. s. 165.

³ For å ivareta de fiskerimessige hensyn under innsamling av seismisk data er det i § 5 i forskrift for ressursforvaltning i petroleumsvirksomheten av 18. juni 2001 stilt krav om at det fartøy som foretar seismiske undersøkelser, skal ha fiskerikyndig person om bord når det er nødvendig av hensyn til fiskerivirksomheten i området.

1.3. Avgrensninger

Oppgaven er avgrenset til kun å omhandle de kommersielle seismiske undersøkelsene.

Videre er oppgaven geografisk avgrenset til norsk kontinentalsokkel, sør for 62 grader nord. Dette har kapasitetsmessige årsaker, samt mitt ansettelsesforhold i Fiskeridirektoratet region Sør. Region sør er den regionen som bla. har ansvaret for godkjenning/klarering av fiskerikyndige i dette området. Her finnes således både dokumentasjon samt ekspertise på dette området som jeg har dratt stor nytte av i arbeidet.

Av kapasitetsmessige og praktiske årsaker er oppgaven tidsmessig avgrenset til seismisk datainnsamling i 2005.

Oppgaven som tar for seg de rettssosiologiske sider ved seismikklovverket, avgrenses mot rene rettsdogmatiske problemstillinger. Jeg går ikke inn i juridiske detaljer, fordi hensikten med fremstillingen ikke er å analysere juridisk hvilke skranker som eksakt kan oppstilles for seismiske datainnsamling. Se her imidlertid særavhandling skrevet av Espen Mælen Hauge.⁴

⁴ Espen Mælen Hauge. Rettslige skranker vedrørende Oljedirektoratets vedtak om seismisk skyting. Om interessekonflikten mellom seismikk og fiske. 1994.

2. Seismisk datainnsamling – bakgrunnsinformasjon.

Tildelingssystemet:

Helt siden 1969 har myndighetene samlet inn seismikk i uåpnede områder i Norskehavet og Barentshavet så langt nord som til rundt Svalbard. Fram til 2001 har kjøp av Oljedirektoratets seismiske datapakker i Norskehavet og Barentshavet Sør vært obligatorisk for selskap som ønsker å tilegne seg andre data i tilsvarende område. I henhold til Stortingsmelding 39. (1999-2000), opphører dette kravet.

Det skilles mellom selskapsleid seismikk, lisenseid seismikk og omsettelig seismikk. Felles for disse kategoriene er at det må innhentes en tillatelse fra Oljedirektoratet i henhold til forskrift til lov om petroleumsvirksomhet av 27. juni 1997, før en undersøkelsen kan ta til.

Kommersielle undersøkelser etter petroleum kan på norsk sokkel drives i henhold til en ikke eksklusiv undersøkelsestillatelse, eller i henhold til en utvinningstillatelse, eller begge deler.

Utvinningstillatelse tildeles normalt etter nærmere utlysning, og innebærer en tidsbegrenset enerett til leting etter og utvinning av petroleumforekomster i et nærmere avgrenset geografisk område, (blokk(er)).

Siden 1965 har det vært gjennomført 19 konsesjonsrunder på norsk kontinentalsokkel. De nummererte rundene kjennetegnes ved at områder som ikke har vært utforsket tidligere blir gjort tilgjengelige for industrien. De siste årene har det vært nye konsesjonsrunder hvert annet år.

I 1999 ble ordningen med Nordsjøtildelinger innført. Dette ble gjort for å øke leteaktiviteten i den modne delen av Nordsjøen. Etter at det var gjennomført tre Nordsjøtildelinger, ble ordningen erstattet av tildeling i forhåndsdefinerte områder, som i tillegg til Nordsjøen, inkluderte modne områder i andre deler av sokkelen. Denne innebærer at myndighetene hvert år - i desember - tildeler nye utvinningstillatelser i modne deler av norsk sokkel.

De forhåndsdefinerte områdene kan endres hvert år, men de kan bare bli større, ikke mindre. I største delen av områdene har det foregått leting i lang tid, men områdene kan også omfatte blokker der det ikke har foregått leting på lenge. Blokker eller deler av blokker innenfor de forhåndsdefinerte områdene som leveres tilbake til myndighetene, blir fortløpende inkludert i de forhåndsdefinerte områdene.

I forbindelse med tildeling i forhåndsdefinerte områder settes det krav til raskere utforskning av et område enn det som har vært og er vanlig i de tradisjonelle rundene. Selskapene har kortere tid på seg til å vurdere om de vil lete og bygge ut eventuelle funn enn det som har vært vanlig på norsk sokkel. Dersom de beslutter at de ikke vil bygge ut, må området leveres tilbake.

I 2003 mottok myndighetene 16 søknader, i 2004 hadde søknadsmengden økt til 22, og i 2005 behandlet myndighetene 29 søknader.⁵

⁵ Oljedirektoratets internettsider.

Det er en etablert praksis at fiskerimyndighetene og Norges Fiskerilag kobles inn i utredningsfasen i spørsmål om hvilke blokker som skal utlyses. Fiskerimyndighetene har dessuten helt fra starten vært med ved behandlingen av innkomne søknader om utvinningstillatelse – dels ved sin representasjon i Statens Oljeråd, som frem til 1969 på statens vegne forhandlet med oljeselskapene om betingelsene for utvinningstillatelse – dels ved at tildelingene har vært drøftet i regjeringen.

En **undersøkelsestillatelse** gir adgang til å foreta visse, nærmere spesifiserte undersøkelser innenfor et visst geografisk område. Denne adgangen er ikke eksklusiv, og to eller flere interessenter kan gis undersøkelsestillatelse for ett og samme område.

Tabell 1. Tillatelse til seismiske undersøkelser/aktive selskaper i 2005:

Innehaver av tillatelsen	Utvinningsstillatelses nr.	Undersøkelsestillatelses nr.
Statoil ASA		289
Norsk Hydro Produksjon AS	001+169 B1, 054+085, 090, 317, 104+079	
PGS Geophysical AS		293
TGS Nopec		285
BP Norge AS:	PL006B	
Veritas DGC Limited		291
Conoco Phillips AS	PL044, PL269	286
Talisman Energy Norge AS		301
DNO	PL305	
Total E&P Norge AS	040 + 043	
Paladin Resources Norway AS	Ikke oppgitt fra OD	Ikke oppgitt fra OD
Eni Norge AS	PL293	297
Norske Shell AS	PL289	287
Marathon Petroleum Company:	PL203 og PL036C	
Lundin Norway AS	338	
Esso Norge AS	PL029	294

Som en ser av tabell 1 er det selskaper som driver seismiske undersøkelser i henhold til enten en utvinningstillatelse eller en undersøkelsestillatelse, eller begge deler.

For undersøkelser som utføres i medhold av en undersøkelsestillatelse er det egne bestemmelser om hvilke plikter den som skal foreta en slik undersøkelse har overfor Oljedirektoratet. Disse pliktene går i hovedsak ut på en meddelelse av hvilke undersøkelser som tenkes foretatt, ukentlig underretning om tid og sted for de undersøkelser som til enhver tid foretas, samt innsendelse av data fra undersøkelsen. Meldeplikten fremgår av § 4 i forskrift for ressursforvaltning i petroleumsvirksomheten av 18. juni 2001⁶, og gjelder også overfor Fiskeridirektoratet og Forsvaret.

Tilsvarende regler er ikke oppstilt for undersøkelser som foretas i medhold av en utvinningstillatelse. Dette kan få konsekvenser for fiskeriinteressene, da kravene slik regelverket er utformet i dag kan oppfattes forskjellig av de ulike aktørene som driver seismiske undersøkelser.

⁶ Heretter kalt ressursforskriften.

Teknologi og teknologisk utvikling:

Ved seismiske målinger registrerer man hvordan lydbølger forplanter seg nedover i jordskorpen. Når seismiske undersøkelser gjennomføres til havs lager en luftkanon, som slepes etter et leteskip, lydbølger som forplanter seg fra havflaten ned til havbunnen og videre nedover i berglagene. Lydbølgene beveger seg gjennom lagene med ulik fart etter hvilken bergart de går gjennom. Lydbølgene brytes i overgangen mellom forskjellige berglag. Noen reflekteres og sendes tilbake mot overflaten der de fanges opp og registreres av hydrofoner (undervannsmikrofoner) som også slepes etter båten. Resten av lydbølgene sendes videre ned mot neste berglag, der de på ny brytes eller reflekteres. Dette gjentar seg ved overgangen til hvert nytt lag. All informasjon om hvor lang tid lydbølgene bruker gjennom jordskorpen, lagres og blir senere bearbeidet på land. Mens skipet beveger seg fremover, sendes luftkanonen hele tiden nye lydbølger ned mot dypet. Datamaskinene setter sammen et bilde av berglagene (seismiske seksjoner), og ved hjelp av disse kartlegges hvilke bergarter som finnes i leteområdet, og hvordan de ligger i dypet. Tidligere ble det brukt sprengstoff for å lage de nødvendige trykkbølgene til seismiske undersøkelser, men denne teknikken har ikke vært brukt på norsk sokkel siden midten av 1970-tallet.

Det kan også benyttes vannkanoner til å skape de nødvendige lydbølgene, men dette er en teknikk som er lite brukt i Norge.

Luftkanonene er av varierende størrelse med et typisk total volum på 3-4000 kubikk tommer. Antall kanoner er typisk 30 -40. Båtens hastighet er vanligvis ca. 5 knop og det slepes oftest flere kabler bak båten med en samlet bredde på flere hundre meter og en lengde på 3 til 10 kilometer. Frekvensinnholdet i dataene er konsentrert i området 5 - 60 Hz. Skuddene fyres av med normalt ca 8 - 10 sekunders intervaller.

Tradisjonell seismikk er blitt en nødvendig del av offshore oljeindustri, men metoden har sine mangler og er forbundet med usikkerhet. Når kostnadene for en letebrønn er mellom 100 og 300 millioner kroner, er det åpenbart at aktørene har en økonomisk motivasjon for å forbedre treffsikkerheten.

Derfor er det nå utviklet havbunnslogging, som ved hjelp av følere på havbunnen fanger opp reflekterte elektromagnetiske bølger fra skip. Forbedringen ligger i at elektromagnetiske bølger spesifikt kan vise om prospektet inneholder hydrokarboner eller vann. I tillegg kan havbunnslogging gi verdifull informasjon om metningen av hydrokarboner.

Tradisjonell seismikk gir indikasjon om funn også ved ulønnsomt lav metning av hydrokarboner i reservoarbergarten. Havbunnslogging derimot kan fortelle om metningen er fem prosent eller åtti prosent.

Likevel er det klart at denne nye teknologien fremdeles er i en tidlig utviklingsfase og har flere mangler som må utbedres gjennom forskning og utvikling. De to metodene utfyller hverandre og vil sammen kunne redusere usikkerhet. Havbunnslogging gir ellers bare en grov oversikt over strukturen, mens seismikk gir mer detaljert og spesifikk informasjon om kvaliteten og størrelsen på et prospekt eller et reservoar. Vanlig todimensjonal seismikk gir informasjon som danner grunnlag for å beskrive tynne utsnitt av berggrunnen.

Tredimensjonal seismikk kan kartlegge reservoaret fra mange kanter og vinkler, slik at man kan få bedre romfølelse eller mer konkret forståelse av reservoarets form.

Firedimensjonal seismikk viderefører nytten av den tredimensjonale informasjonen, ved at man overvåker produserende reservoarer over lenger tid. Dermed kan man se hvordan oljen og gassen beveger seg i reservoarets berglag.

Firedimensjonal seismikk gir stor økonomisk vinning fordi det forteller hvor man skal bore nye brønner i produserende reservoarer. Teknologien brukes også for å overvåke injisert CO₂ i reservoarene.

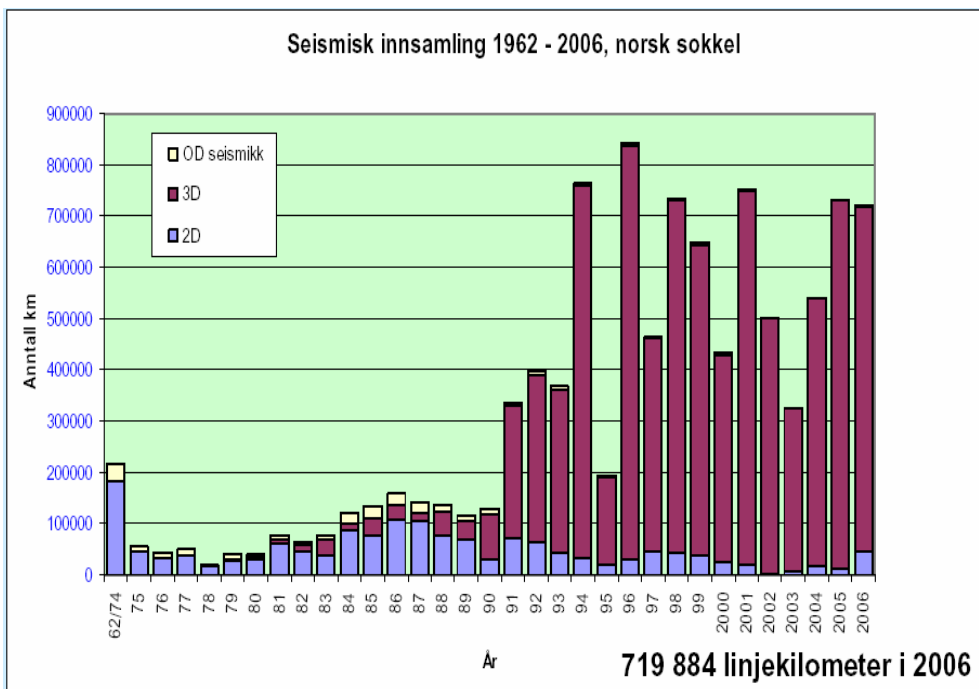
Seismikk er i dag blitt en del av hele felts levetid i stedet for bare i letefasen. I fremtiden ser oljeindustrien en integrering av havbunnslogging, havbunnsseismikk og firedimensjonal seismikk.⁷

I denne oppgaven vil jeg som nevnt kun se på tradisjonell seismikk.

Omfang og kartfesting av den seismiske aktiviteten:

Figur 1 er en oversikt over den seismiske aktiviteten på norsk sokkel fra oppstarten i 1962-2006.⁸ Aktiviteten er målt i antall CMP km.⁹

Figur 1. Seismisk innsamling 1962-2006, norsk sokkel.

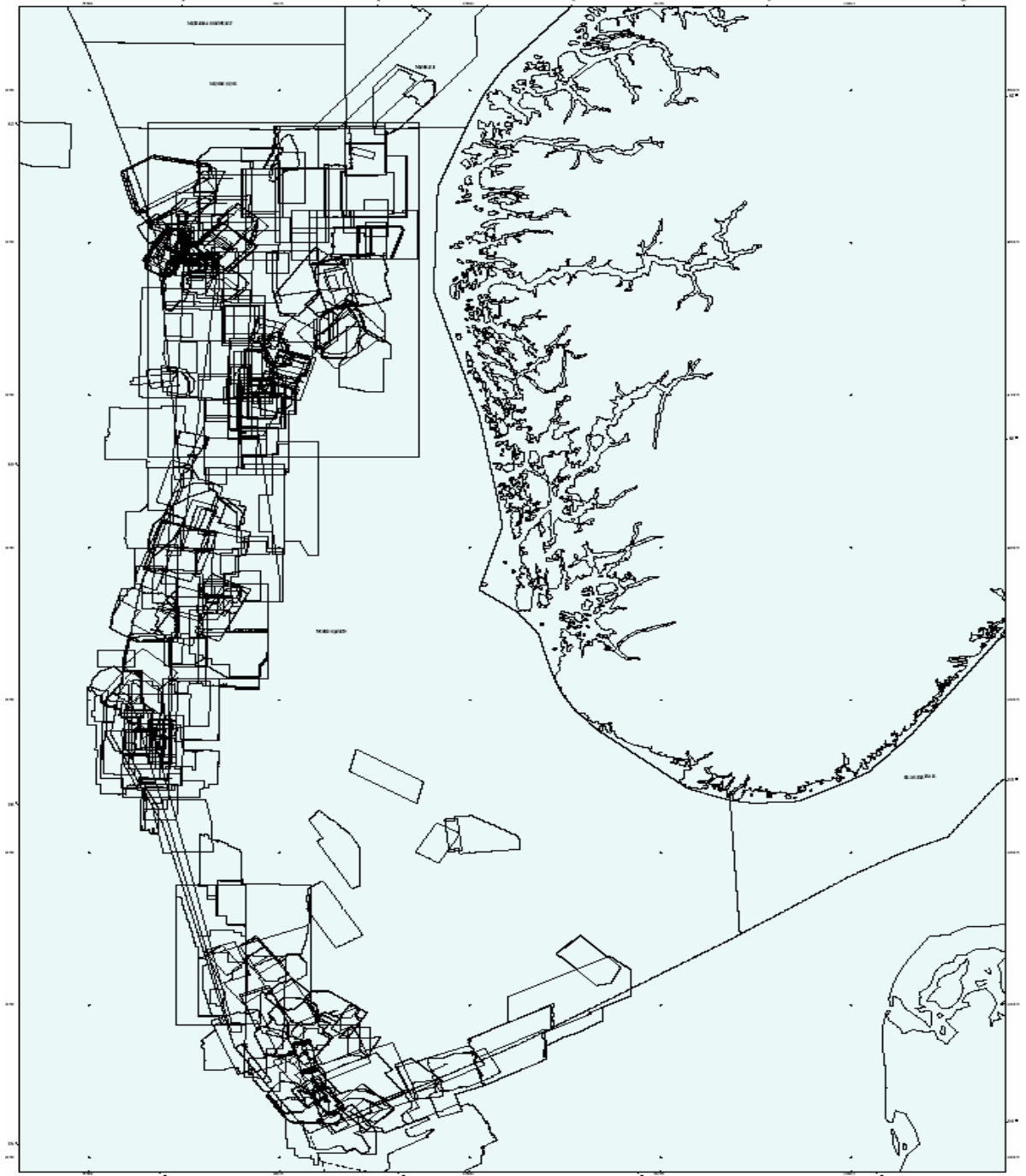

⁷ Kilde, Oljedirektoratets nettsider.

⁸ Kilde, Oljedirektoratet.

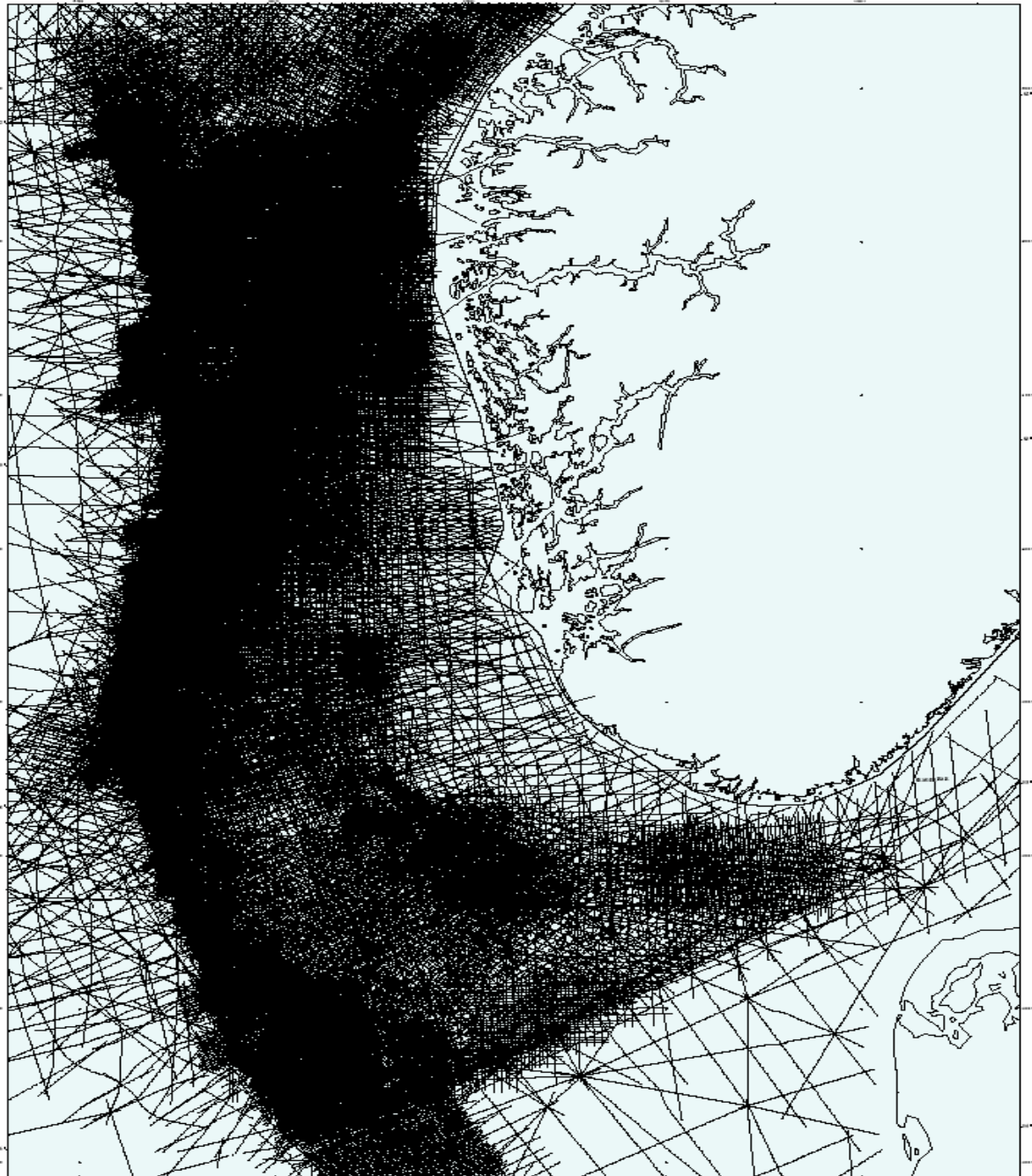
⁹ CMP-km: Common Mid Point. In multichannel [seismic acquisition](#), the point on the surface halfway between the [source](#) and [receiver](#) that is shared by numerous source-receiver pairs. Such redundancy among source-receiver pairs enhances the quality of [seismic](#) data when the data are stacked. The common [midpoint](#) is vertically above the common depth point, or common [reflection](#) point. Common [midpoint](#) is not the same as common depth point, but the terms are often incorrectly used as synonyms.

Figur 2. Skutt seismikk sør for 62 grader nord – 1965- 2005 – 3D,¹⁰ (kilde: OD).

¹⁰ I 3D-seismikk blir mange parallelle lyttekabler slept etter seismikkfartøyet. Dermed er det mulig å dekke mye større områder raskere og billigere, samtidig som undergrunnen avbildes tredimensjonalt.

Figur 3. Skutt seismikk sør for 62 grader nord – 1965- 2005 – 2D,¹¹ (kilde OD).

¹¹ I 2D-seismikk blir én lyttekabel slept etter seismikkfartøyet.

Konklusjon.

Omfanget av den seismiske aktiviteten har hatt en eksplosiv økning, særlig etter 1991, og store deler av Nordsjøen er gjentatte ganger undersøkt ved bruk av forskjellig seismisk teknologi.

Det har vært en rivende utvikling av den seismiske teknologien, og bruken av seismisk datainnsamling vil fortsatt være et viktig element i oljeutvinningen.

For å sikre at bla. fiskeriinteressene blir ivaretatt på en fullgod måte bør tildelingssystemet etter mitt syn evalueres.

Dette er en sentral mekanisme i alt lovarbeid. Erfaringer med loven må virke tilbake slik at de nødvendige justeringer kan foretas.

I denne forbindelse viser jeg til Aubert som sier at:

*”Imidlertid ser en i dag i økende grad at det blir stilt krav til lovgiverne om at de skal evaluere virkningene av de lovene de gir. Og kravet bygger vel på at den normale politiske prosess, gjennom det representative system, ikke er evaluering god nok. Fram for alt antas den vel ikke å være rask nok. Med lovgivere tenker vi her særlig på forvaltningstjenestemenn innenfor det lovregulerte området. Disse har gjerne deltatt i lovforberedelsen og skal senere håndtere bestemmelsene, blant annet ved å utferdige forskrifter i medhold av loven”.*¹²

En evaluering av tildelingssystemet bør i denne forbindelse særlig ha fokus på å få etablert entydighet mht. de regler som gjelder for seismiske undersøkelser, uavhengig av hvilken type tillatelse som ligger til grunn for undersøkelsene.

¹² V. Aubert. Rettens sosiale funksjon. 1976. s. 136.

3. Hvilke konsekvenser har seismisk datainnsamling for ressursene og for fiskerne?

Tidligere var det antatt at seismisk datainnsamling ikke hadde særlig store innvirkninger for fiskerne. Dette er beskrevet av Espen Mælen Hauge i en særavhandling, UiT 1994, der det bla. står at:

”Oppfatningen i Nærings- og Energidepartementet har hittil vært at det ikke er store konflikter mellom fisket og de seismiske undersøkelser. Dette følger også av Fiskefeltutvalgets utredning ”Erstatning til fiskere for ulemper ved petroleumsvirksomheten”, noen år tidligere. Utvalget påpeker at seismiske undersøkelser har en langt mer midlertidig karakter enn for eksempel boreplattformer og andre petroleumsinntretninger av mer varig art. Det er antatt at når undersøkelsene er avsluttet i et område vil fisket kunne gjenopptas på normalt vis. Både departementet og utvalget inntar den holdning at fisket ikke er ”umuliggjort eller vesentlig vanskeliggjort” ved seismisk virksomhet. Departementet mener også at ulempene for fiskerne ”er beskjedne”. Imidlertid, selv om myndighetene tilsynelatende gjør konflikten ubetydelig, er den ikke tatt mindre alvorlig enn at det etter hvert er etablert spesielle tiltak i forbindelse med seismiske undersøkelser for å minske konkurrerende bruk av havet (brukskollisjon). Dog synes det som om myndighetenes holdning har vært rådende også før disse tiltakene ble satt i verk: I NOU 1978:24 om Olje-fiskerinæringen” var konflikten fiske/seismikk ikke nevnt. Konflikten er heller ikke drøftet verken i utredningen eller proposisjonen til petroleumsløven”.¹³

I februar 2007 ble det lagt frem en rapport som var utarbeidet for en samarbeidsgruppe mellom fiskerinæringen og oljeindustrien. Denne samarbeidsgruppen består av Norges Fiskarlag, FHL Havbruk, Eksportutvalget for fisk og Oljeindustriens landsforening.

Formålet med denne rapporten var å lage en sammenstilling av oppdaterte resultater fra vitenskapelige publikasjoner og tekniske fagrapporter som omhandler påvirkning av seismikkskyting på marine organismer. Rapporten er utarbeidet av Det Norske Veritas AS i samarbeid med Havforskningsinstituttet.

Fra sammendraget i rapporten på side 1 gjengis:

”Det har vært utført omfattende studier blant annet av Havforskningsinstituttet for å påvise eventuelle effekter av seismiske undersøkelser på marine organismer. Forskningsresultatene viser at skader på enkeltfisk og økt dødelighet fra luftkanonskyting kan forekomme ved avstander mindre enn 5 m fra luftkanonene. De mest hyppige og alvorligste skadene forekommer ved avstander ut til ca. 1,5 m og fisk på tidlige livsstadier er mest utsatt. Omfanget av den seismikkskapte dødeligheten for kommersielle arter i norske farvann er så lav at den er vurdert til ikke å ha betydningsfull negativ effekt på rekrutteringen til bestandene.

¹³ Espen Mælen Hauge. Rettslige skranker vedrørende Oljedirektoratets vedtak om seismisk skyting. Om interessekonflikten mellom seismikk og fiske. 1994. s. 3.

Det er dokumentert at voksen fisk skremmes av lydbølgene fra seismisk aktivitet, og pelagisk fisk synes mest følsom. Skremmeeffekten er påvist i en radius på opp til vel 30 kilometer fra lydkilden. Dersom fisk under vandring til gytefeltene eller under selve gytingen blir eksponert for denne typen støy, kan virkningene påvirke gytesuksessen. Eksponert fisk kan komme til å bruke mer energi på gytevandringen enn uforstyrret fisk, og selve gytingen kan bli mer eller mindre forskjøvet i tid og rom.

For å unngå slike effekter er det derfor innført tidsbegrensninger for seismisk aktivitet i gyteområder for viktige arter og i områder der det foregår konsentrerte gytevandringer.

Skremmeeffektene kan medføre fangstreduksjoner som vil variere fra art til art og mellom de forskjellige redskapstypene. En norsk undersøkelse viser reduserte trålfangster av f.eks. torsk ut til ca. 33 km fra lydkilden, en annen viser reduserte linefangster ut til ca. 8 km fra lydkilden.

Resultater fra en studie i Australia for perioden 1996 til 1999 viser at det er skremmeeffekter ut til avstander på 1 til 2 km fra seismikkfartøyet, men at disse ikke nødvendigvis vil føre til negative effekter for fisket eller for fiskebestanden. Det finnes for lite kunnskap til å kunne fastslå når fisk som er blitt skremt av luftkanonskyting, kommer tilbake til et område den har forlatt eller på annen måte blir like tilgjengelig for fangsting som før seismisk skyting startet opp. Virkningene vurderes som geografisk begrenset, men lokal fangstreduksjon er like fullt dokumentert. For den enkelte fisker er dette av betydning.

Det finnes ingen dokumentert dødelighet av sjøpattedyr som følge av seismiske undersøkelser. Undersøkelser av enkelthendelser hvor stranding av hval og seismiske aktiviteter har skjedd i samme område og tid, har ikke kunnet dokumentere årsakssammenhenger. Det er heller ingen dokumenterte skader på sjøpattedyr i felt som følge av seismikk. Effekter som er funnet er typiske adferdsendringer, hvor for eksempel hval trekker ut av områder med seismisk aktivitet”.

Generelt kan man fastslå at seismiske undersøkelser kan ha visse negative konsekvenser for marint liv i nærområdet. Det foreligger imidlertid ikke resultater som tyder på alvorlig og langvarig skade på bestander av fisk og sjøpattedyr”.¹⁴

¹⁴ Det Norske Veritas. Effekter av seismiske undersøkelser på fiske, fiskefangster og sjøpattedyr, rapport til samarbeidegruppe fiskerinæring og oljeindustri, rapport no: 2006-1921. s. 3.

Rapporten reiser imidlertid en rekke andre problemstillinger som ikke er fullgodt belyst. Dette kommer frem i en artikkel i Fiskeribladet står det bla. står skrevet at:

*”Men fiskerne selv er i økende grad opptatt av langtidseffekter av å fyre av salve etter salve på fiskens gyteplasser. Plasser hvor både yngel, ungfisk og voksenfisk oppholder seg. At fisken ikke umiddelbart dør av smellene er så sin sak, men hva om den resten av livet skyr unna stedet der skuddene falt og dermed ikke gyter, eller gyter på plasser der yngelen har små sjanser for å overleve? At laksen vender tilbake til gyteplassen der den selv ble født er neppe unikt i fiskenes verden, forskjellen er bare at vi vet så mye mer om laksen enn de andre fiskeslagene. Og hva om fisken får varige hørselskader som gjør at den dør på et senere tidspunkt? Hørselen er viktig, særlig for hyse og torsk. Det er påvist at skyting med seismikk skader hørselen på voksenfisk, men hørselsansen kan regenereres. Om disse fiskeslagene får hørselen 100% tilbake, vet vi ikke. Vi vet heller ikke om fisken vender tilbake, eller om det er helt andre individer som kommer, sier havforsker Svein Løkkeborg i Havforskningsinstituttet. Det er gjort lite forskning på adferdsendringer på fisk som er utsatt for seismikk. Forskningen er vanskelig, men ikke umulig”.*¹⁵

Konklusjon:

Tidligere antakelser om at seismiske undersøkelser ikke hadde særlig store innvirkninger på fisket, viser seg å ikke være riktige.

Rapporten utarbeidet av Det Norske Veritas AS slår fast at forskningsresultater viser at påført fiskedødelighet fra seismiske undersøkelser ikke er stor nok til å gi effekter på bestandsnivå. Viktigste konsekvens er skremmeeffekter som lokalt kan gi reduserte fangster for enkelte fiskere.

Rapporten reiser en rekke andre spørsmål og problemstillinger bla. knyttet til langtidseffekter for fisk utsatt for seismisk skyting.

Med dette som bakgrunn er det etter mitt syn viktig at ”føre var prinsippet” legges til grunn når det gis tillatelser til seismisk datainnsamling.

¹⁵ Fiskeribladet. 01.02.2007.

4. Blir ressursene tatt hensyn til ved planlegging av seismisk datainnsamling?

I dette kapittelet skal jeg analysere om de betenkeligheter som forskerne fremstiller, jf. kapittel 3, er tatt hensyn til i planleggingen av seismisk datainnsamling. Videre vil jeg belyse om det er samsvar mellom regelverket og de ressursbiologiske vurderinger som foretas, før det blir gitt tillatelse til seismisk datainnsamling.

Regelverket:

Av § 1-2 i Lov av 29. november 1996 nr. 71 om petroleumsvirksomhet¹⁶ fremgår det at:

”petroleumsressursene skal forvaltes i et langsiktig perspektiv slik at de kommer hele det norske samfunn til gode. Herunder skal ressursforvaltningen gi landet inntekter og bidra til å sikre velferd, sysselsetting og et bedre miljø og å styrke norsk næringsliv og industriell utvikling samtidig som det tas nødvendige hensyn til distriktpolitiske interesser og annen virksomhet.”

I Ot.prp.nr.72 (1982-1982) fremgår det til § 1-2 bla. at:

”Paragrafen omhandler prinsippene for utøvelse av ressursforvaltningen når det gjelder petroleumsressursene og gir uttrykk for de sentrale målsettingene for petroleumsvirksomheten.

Forvaltningen av petroleumsressursene kan ikke ses isolert fra andre viktige hensyn og målsettinger, således må forvaltningen skje under ivaretagelse av hensyn til sikkerhet, miljø og annen virksomhet. Når det gjelder annen virksomhet vil blant annet fiskeriene og andre brukere av havet stå sentralt. Fiskeriene, herunder akvakultur, er blant de næringer som spiller en sentral rolle for den totale verdiskapning og for bosetting og sysselsetting langs kysten. Den interesseavveining som finner sted mellom petroleumsvirksomheten og annen virksomhet, herunder fiskeri og akvakultur, må legge til rette for en langsiktig utnyttelse av alle de aktuelle ressursene. Denne interesseavveiningen vil konkret finne sted i tilknytning til de tiltak som det er aktuelt å iverksette, så som eksempelvis åpning av nye områder med sikte på tildeling av utvinningstillatelser”.

I § 1-5 i petroleumsløven står det at:

”Annen norsk rett enn loven her, herunder bestemmelser om tillatelse, samtykke, eller godkjenning som kreves etter lovgivningen, kommer også til anvendelse for petroleumsvirksomhet”.

Petroleumsvirksomheten må altså ta hensyn til annen norsk rett. Dette gjelder for eksempel Lov om saltvannsfiske¹⁷, som også regulerer annen virksomhet enn fiske, jf. kapittel 6.

¹⁶ Heretter kalt petroleumsløven.

¹⁷ Heretter kalt saltvannsfiskeløven.

Petroleumsvirksomheten skal altså gi et bedre miljø, og det skal tas hensyn til annen virksomhet. I denne forbindelse skal det legges til rette for en langsiktig utnyttelse av alle de aktuelle ressursene.

Ifølge § 4 i ressursforskriften skal følgende opplysninger skal sendes inn til Oljedirektoratet, Fiskeridirektoratet og Forsvarsdepartementet i forbindelse med undersøkelsesaktivitet:

- 1. Senest fem uker før undersøkelsesaktiviteten starter:*
 - a) formål, type og benevnelse på undersøkelsen (eventuelt surveynavn),*
 - b) navn på innehaver av undersøkelsestillatelse,*
 - c) navn på den som skal utføre undersøkelsen,*
 - d) tidspunkt for planlagt oppstart og avslutning,*
 - e) undersøkelsens planlagte lengde, både båt - km og CDP-km,*
 - f) undersøkelsesområdet (blokk, eventuelt koordinater mv., herunder hjørnekoordinater Nordøst -Sydvest),*
 - g) antall luftkanoner og samlet kammervolum, eventuelt andre signalkilder,*
 - h) antall hydrofonkabler samt slepets lengde,*
 - i) navn på fartøy,*
 - j) fartøyets kallesignal og nasjonalitet,*
 - k) eventuelt anløp av indre norske farvann,*
 - l) navn på fiskerikyndig person dersom vedkommende allerede er avklart,*
 - m) format på de innsamlede dataene,*
 - n) om dataene skal være omsettelige eller ikke,*
 - o) Vurdering av om undersøkelsesaktiviteten kan skade særlig sårbare miljøressurser.*

Tidligere ble det foretatt en samordnet tilbakemelding til Oljedirektoratet fra Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet. Praksis var at Havforskningsinstituttet oversendte sine ressursbiologiske vurderinger til Fiskeridirektoratet, som sammenfattet en felles uttalelse til Oljedirektoratet. Denne praksisen ble endret i april 2005. Da ble saksbehandlingsrutinene vedr. meldinger om undersøkelser etter petroleum hos Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet endret. Dette medførte at Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet ble separate kopiadressater på meldingene, og dermed skulle avgi separate høringsuttalelser. Som en vil se fikk dette konsekvenser for tilbakemeldingen fra instituttet.

Ressursbiologiske vurderinger foretatt av Havforskningsinstituttet.

Det er Havforskningsinstituttet som foretar ressursbiologiske vurderinger av planlagte seismisk datainnsamlinger. Vurderingene skjer på grunnlag av meldinger som mottas fra operatørene, jf. § 4 i ressursforskriften.

I en e-post fra seniorforsker/rådgiver John Dalen til saksbehandlere i Oljedirektoratet, Fiskeridirektoratet mf. står det at:

”Som kjent har vi ingen aktive gytefelt på norsk sokkel i tida juni-desember som treng takast omsyn til i denne sammenhengen. På dette grunnlag gjeld ei generell vurdering og saksuttale for seismiske, elektromagnetiske og andre typer undersøkjinger. ” Ingen merknader på ressursbiologisk grunnlag”. Innkomne meldingar på dette grunnlag og i denne perioden vil difor bli handsama som ”tatt til etterretning”. I periodar utover dette vil vi som vanleg gi vurdering og tilråding til kvar sak”.¹⁸

Av dette slutter jeg at Havforskningsinstituttet kun tar hensyn til aktive gytefelt når de foretar ressursbiologiske vurderinger av planlagt seismisk datainnsamling.

I dette kapitlet skal jeg analysere følgende:

- Om Havforskningsinstituttet har foretatt ressursbiologiske vurderinger for samtlige seismiske undersøkelser som ble meldt i 2005, inklusiv endringsmeldinger?
- Om de ressursbiologiske vurderingene som instituttet har foretatt har skjedd mhp. korrekt tidsperiode for faktisk gjennomføring av de seismiske undersøkelsene?¹⁹
- Om eventuelle råd fra Havforskningsinstituttet er blitt fulgt?
- Hovedtrekkene i de ressursbiologiske vurderingene som er foretatt av Havforskningsinstituttet.

Tabell 2. Sammenfatning – ressursbiologiske vurderinger:²⁰

Antall meldte seismiske undersøkelser i 2005	Antall gjennomførte undersøkelser:	Antall undersøkelser der vurderingen var ”ingen merknader”	Antall undersøkelser omfatte av generell tilbakemelding datert den 07.07.2005. ”Ingen merknader”	Antall undersøkelser der det var merknader til oppstarts-tidspunkt:	Antall undersøkelser der merknadene ble tatt til følge	Antall undersøkelser der feil periode ble vurdert:
42	34	17	20	6	3 eller 4	9

¹⁸ Havforskningsinstituttet. 07.07.2005.

¹⁹ Her har jeg kun sett på om undersøkelsene har foregått ut over omsøkt tidsperiode. Der undersøkelsene har fått kortere varighet enn meldt, er dette ikke kommentert.

²⁰ Tabellen er en sammenfatning av en tabell med samme nummer som er vedlagt oppgaven.

Av tabell 2 kan en se at:

- Havforskningsinstituttet har foretatt ressursbiologiske vurderinger for samtlige meldte undersøkelser. Hele 20 av undersøkelsene omfattes imidlertid av en generell tilbakemelding datert den 07.07.2005, der det ikke var noen merknader.
- Havforskningsinstituttet har ikke foretatt nye ressursbiologiske vurderinger når det er blitt sendt endringsmeldinger.
- Instituttet vurderte feil periode i 9 undersøkelser.
- Havforskningsinstituttet hadde merknader til oppstartstidspunkt for kun 6 av de meldte undersøkelsene, hvorav 3 eller 4 av disse merknadene ble tatt til følge.
- For 17 av undersøkelsene hadde Havforskningsinstituttet “ingen merknader”.

Konklusjon:

Instituttet har ikke foretatt nye vurderinger når de har fått meldinger om endring i tidsrommet for undersøkelsene. Det kan se ut som om de ikke har uttalt seg til endringsmeldingene, selv om endringsmelding benyttes i stor grad. At en stor del av de meldte undersøkelsene endrer tidsrom underveis er således ikke fanget opp av Havforskningsinstituttet. Dette har medført at instituttet i stor grad har foretatt ressursbiologiske vurderinger på feil grunnlag hva angår tidspunkt for når undersøkelsene faktisk ble gjennomført.

Etter at den nye rutinen med direkte tilbakemelding til Oljedirektoratet ble innført i april 2005, har direktoratet kun mottatt en tilbakemelding fra Havforskningsinstituttet på en enkeltundersøkelse. Den undersøkelsen dette gjaldt ble til gjengjeld kansellert. I tillegg sendte Havforskningsinstituttet som tidligere nevnt en e-post den 07.07.2005 der de gir en fellesuttalelse med blanco-klarering av undersøkelser planlagt utført i perioden juni til desember. Før denne dato var det oversendt 11 meldinger om seismiske undersøkelser til Havforskningsinstituttet, som ikke ble besvart. Det kan se ut som om saksbehandlingen hos Havforskningsinstituttet har ”stanset opp” etter at den samordnede tilbakemeldingen med Fiskeridirektoratet opphørte.

I gjennomgangen har jeg likevel valgt å se vekk ifra meldingsdato, og i stedet fokusere på perioden som undersøkelsen var planlagt.

At instituttet i ovennevnte fellesuttalelse kategorisk gir ”amnesti” til seismiske undersøkelser i perioden juni-desember, basert kun på gyteproblematikk, er etter mitt syn både oppsiktsvekkende og kritikkverdigg. I vitenskapelig miljø er det alminnelig enighet om at en vet for lite om seismikkens påvirkning for livet i havet. Dette burde tilsi en skjerpet årvåkenhet, i henhold til føre var prinsippet.

Jeg finner det underlig at instituttet setter seg selv på sidelinjen halve året på denne måten.

Havforskningsinstituttet hadde i stor grad ingen merknader til meldte undersøkelser. De få gangene som oppstart av undersøkelser ble frarådet, ble dette kun til en viss grad tatt til følge.²¹

Kravene i § 1-2 petroleumsloven, samt forarbeidene til loven som fremgår av Ot.prp. nr. 72, om at det skal tas hensyn til fiskeriene og legges til rette for en langsiktig utnyttelse av alle de aktuelle ressursene, er ikke ivaretatt av Havforskningsinstituttet.

²¹ I en undersøkelse gjennomført av Fiskeridirektoratet for årene 1992-1995, frarådte Havforskningsinstituttet gjennomføring av 93 seismiske undersøkelser. Tillatelse til gjennomføring ble likevel gitt i 50 av disse sakene.

5. Blir fiskerne tatt hensyn til ved planlegging av seismisk datainnsamling?

Forut for tillatelser til seismisk datainnsamling er det i regelverket etablert en rekke ”sjekkpunkter”, som bla. skal sikre at fiskeriinteressene blir ivaretatt. I dette kapittelet skal jeg analysere om prosessene som følger av regelverket er fulgt.

5.1. Analyse av Fiskeridirektoratets fiskerifaglig vurderinger og tilrådninger.

Det er Fiskeridirektoratet sentralt som står for den fiskerifaglige vurderingen av meldinger om å foreta seismiske undersøkelser.

I et hefte som ble utgitt av Fiskeridirektoratet i 1994 står det at:

”et av hovedproblemene med seismiske undersøkelser er at det kan oppstå arealkonflikter. Fiskeridirektoratet behandler meldinger om seismiske undersøkelser med det formål at arealkonfliktene skal bli minimale, og at selskapene skal få gjennomført undersøkelsene på en hensiktsmessig måte. Følgende momenter blir vektlagt i forhold til området det meldes for:

Fiskeriaktiviteten:

Her gjør en rede for hvilke typer fiskeriaktivitet som normalt vil være i det omsøkte området i den aktuelle tidsperioden, og om det er aktive og/eller passive redskapstyper.

Fiskeriintensitet:

Omfanget av den forventede fiskeriaktiviteten blir nøye beskrevet, og det blir lagt særlig vekt på eventuelle sesongfiskerier. Videre forsøker en å gi en oversikt av den forventede fartøy- og redskapstettheten i de aktuelle deler av det omsøkte området.

Tidsperiode/område:

Valg av tidsperiode er viktig i forhold til bla. sesongfiskerier og vil kunne være et godt virkemiddel som avbøtende tiltak. Særlig hvis en ser dette opp i mot hvilket område det skal skytes i og hvor stort dette er. En kan her unngå konflikter ved å ”styre” undersøkelsen unna de mest fiskeriintensive områdene i de aktuelle periodene”.²²

I enkelte tilfeller benytter Fiskeridirektoratet andre instanser for å få en så god oversikt over fiskeriaktivitetene som mulig. Dette kan være Kystvakten og/eller fiskeriorganisasjonene. I tillegg er det i dag mulig å benytte satellittsporing som arbeidsredskap.

Som tidligere nevnt opphørte den samordnede tilbakemeldingen til Oljedirektoratet fra Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet i april 2005.

²² Fiskeridirektoratet. Fiskeridirektoratets rolle angående olje/fisk-problematikk. 1994.

Regelverket:

Ifølge § 4 i ressursforskriften skal følgende opplysninger skal sendes inn til Oljedirektoratet, Fiskeridirektoratet og Forsvarsdepartementet i forbindelse med undersøkelsesaktivitet:

1. Senest fem uker før undersøkelsesaktiviteten starter:

- a) formål, type og benevnelse på undersøkelsen (eventuelt surveynavn),*
- b) navn på innehaver av undersøkelsestillatelse,*
- c) navn på den som skal utføre undersøkelsen,*
- d) tidspunkt for planlagt oppstart og avslutning,*
- e) undersøkelsens planlagte lengde, både båt - km og CDP-km,*
- f) undersøkelsesområdet (blokk, eventuelt koordinater mv., herunder hjørnekoordinater Nordøst -Sydvest),*
- g) antall luftkanoner og samlet kammervolum, eventuelt andre signalkilder,*
- h) antall hydrofonkabler samt slepets lengde,*
- i) navn på fartøy,*
- j) fartøyets kallesignal og nasjonalitet,*
- k) eventuelt anløp av indre norske farvann,*
- l) navn på fiskerikyndig person dersom vedkommende allerede er avklart,*
- m) format på de innsamlede dataene,*
- n) om dataene skal være omsettelige eller ikke,*
- o) Vurdering av om undersøkelsesaktiviteten kan skade særlig sårbare miljøressurser.*

I dette kapittelet skal jeg analysere følgende:

- Om Fiskeridirektoratet har foretatt fiskerifaglige vurderinger for samtlige seismiske undersøkelser som ble meldt i 2005, inklusiv endringsmeldinger?
- Om undersøkelsene er meldt innen fristen?
- Om de fiskerifaglige vurderingene som er foretatt har skjedd mhp. korrekt tidsperiode for faktisk gjennomføring av de seismiske undersøkelsene.
- Fellestrekkene i de fiskerifaglige vurderingene.

Tabell 3. Sammenfatning – fiskerifaglige vurderinger: ²³

Innehaver av tillatelse:	Antall meldte seismiske undersøkelser:	Antall gjennomførte undersøkelser:	Antall undersøkelser der det ble sendt en eller flere endringsmeldinger:	Antall gjennomførte undersøkelser meldt etter 5 ukers fristen:	Antall undersøkelser gjennomført utenfor meldt tidsrom:
Statoil ASA	9	6	4	0	4
Norsk Hydro Produksjon AS	9	8	1	2	2
PGS Geophysical AS	5	3	1	0	0
TGS Nopec	2	2	0	1	0
BP Norge AS	2	2	1	1	1
Veritas DGC Limited	3	3	1	1	2
Conoco Phillips	2	1	1	0	0
Talisman Energy Norge AS	2	2	0	2	0
DNO	1	1	0	1	0
Total E&P Norge AS	1	1	1	0	0
Paladin Resources Norway AS	1	1	1	1	0
Eni Norge AS	1	1	0	0	0
Norske Shell AS	1	0	1	0	0
Marathon Petroleum Company AS	1	1	1	0	1
Lundin Norway AS	1	1	0	0	0
Esso Norge AS	1	1	1	0	0
Totalt	42	34	14	9	10

Tabell 4. Sammenfatning – fiskerifaglige vurderinger, forts: ²⁴

Innehaver av tillatelse:	Antall meldte seismiske undersøkelser:	Antall gjennomførte undersøkelser:	Meldte undersøkelser med standard uttalelse – "kan gjennomføres som planlagt":	Meldte undersøkelser der fiskeridirektoratet hadde fiskerifaglige merknader:
Statoil ASA	9	6	4	4
Norsk Hydro Produksjon AS	9	8	6	3
PGS Geophysical AS	5	3	0	4
TGS Nopec	2	2	1	1
BP Norge AS	2	2	2	0
Veritas DGC Limited	3	3	2	1
Conoco Phillips	2	1	2	0
Talisman Energy Norge AS	2	2	2	0
DNO	1	1	1	0
Total E&P Norge AS	1	1	0	1
Paladin Resources Norway AS	1	1	1	0
Eni Norge AS	1	1	1	0
Norske Shell AS	1	0	0	1
Marathon Petroleum Company AS	1	1	1	0
Lundin Norway AS	1	1	1	0
Esso Norge AS	1	1	1	0
Totalt	42	34	25	15

²³ Tabellen er en sammenfatning av en tabell med samme nummer som er vedlagt oppgaven.

²⁴ Tabellen er en sammenfatning av en tabell med samme nummer som er vedlagt oppgaven.

Av tabell 3 og 4 kan en se at:

- Fiskerifaglig vurdering er foretatt for samtlige meldte undersøkelser, inklusiv endringsmeldinger.
- Mange undersøkelser (9 av 34) ble meldt for sent.
- Mange av undersøkelsene (10 av 34) ble gjennomført utenfor meldt tidsrom, og de fiskerifaglige vurderingene har således skjedd på feil grunnlag.
- Det var forholdsvis mange kansellerte undersøkelser (8).
- Det var forholdsvis hyppig bruk av endingsmeldinger, særlig av de største aktørene.
- For 25 av de 34 meldte undersøkelsene har Fiskeridirektoratet gitt en "standard" uttalelse: "kan gjennomføres som planlagt, men må stanses eller endres på kort varsel dersom det oppstår konflikter med fiskeriene".
- For 15 av de 34 meldte undersøkelsene hadde Fiskeridirektoratet fiskerifaglige merknader.

Konklusjon:

Ifølge mine analyser er det foretatt fiskerifaglige vurderinger for samtlige meldte undersøkelser i 2005.

I motsetning til Havforskningsinstituttet, foretar Fiskeridirektoratet nye vurderinger når det blir mottatt meldinger om endringer i de seismiske undersøkelsene. Fiskeridirektoratet kommer således bedre ut enn Havforskningsinstituttet når det gjelder å legge korrekt tidsrom for undersøkelsene til grunn for vurderingene, selv om det er en del undersøkelser som blir gjennomført utenfor meldt tidsrom.

Mange undersøkelser ble meldt for sent.

Svært mange av undersøkelsene fikk endret tidsrom for undersøkelsene, noe som resulterte i stor bruk av endingsmeldinger.

For eksempel meldte Hydro og Statoil fra om henholdsvis fem og fire undersøkelser hver, helt i begynnelsen av 2005. Dette var undersøkelser som ble gjennomført flere måneder senere, og da til andre tidspunkt enn som ble meldt innledningsvis. Dette resulterte i utstrakt bruk av endringsmeldinger.

Fiskeridirektoratet avgir i stor grad en standard tilbakemelding. Der direktoratet har hatt merknader er dette i stor grad fulgt opp.

5.2. Analyse av godkjenning/klareringsordningen for fiskerikyndige.

Regelverket:

For å ivareta de fiskerimessige hensyn under innsamling av seismisk data er det i ressursforskriftens § 5 stilt krav at det fartøy som foretar seismiske undersøkelser, skal ha fiskerikyndig person om bord når det er nødvendig av hensyn til fiskerivirksomheten i området.

I § 6 i ressursforskriften stilles det følgende krav til fiskerikyndig person om bord i fartøy som foretar seismisk undersøkelse:

Den fiskerikyndige personen skal som hovedregel være aktiv fisker og/eller ha nødvendige kunnskaper med hensyn til

- de farvannene det seismiske fartøyet skal operere i,*
- den fiskeriaktiviteten som foregår i det aktuelle farvannet,*
- navigasjon,*
- seismisk datainnsamling,*
- det norske og det engelske språk.*

Den fiskerikyndige personen har plikt til å gjøre seg kjent med innholdet i tillatelsen og andre relevante bestemmelser.

Det er Fiskeridirektoratets regionkontorer som opplistes nedenfor som fører lister over fiskerikyndige personer.

Valg av fiskerikyndige person skal for hver enkelt undersøkelse klareres med henholdsvis:

Fiskeridirektoratet region Sør - for aktiviteter i området sør for 62° N.

Fiskeridirektoratet region Møre og Romsdal - for aktiviteter mellom 62° og 67°N.

Fiskeridirektoratet region Troms - for aktiviteter nord for 76°N.

Denne plikten fremgår av Fiskeridirektoratets høringsuttalelse, samt tillatelsen fra Oljedirektoratet.

Ifølge undersøkelsestillatelsene skal navn på fiskerikyndig person meddeles snarest, og senest 5 dager før undersøkelsen påbegynnes.

Hvem er de fiskerikyndige?

Ifølge registeret over de fiskerikyndige var det pr. 31.12.2004 godkjent 78 fiskerikyndige sør for 62° nord.

Arkivene hos Fiskeridirektoratet region Sør var mangelfulle hva angår historiske lister over godkjente fiskerikyndige, men antallet er opplyst å ha ligget stabilt på ca. 80 personer.

Tabell 5. Status, fiskerikyndige sør for 62° N. pr. 31.12.2004.

Antall godkjente	Kjønn	Gjennomsnittsalder pr. 31.12.2004 samtlige godkjente	Gjennomsnittsalder pr. 31.12.2004 på de som var aktive i 2004	Antall registrert i Fiskarmanntallet, blad A	Antall registrert i Fiskarmanntallet, blad B.	Antall ikke manntallsført.
78	Kun menn	51 år	54,8 år	7	39	32

Av de 78 som var godkjente som fiskerikyndige var det kun menn.

Gjennomsnittsalderen til disse var den 31.12.2004 på 51 år, men gjennomsnittsalderen til dem som var aktive fiskerikyndige i 2004 var noe høyere, 54,8 år. To av de aktive fiskerikyndige var over 70 år.

En gjennomgang av fiskarmanntallet viste at totalt 7 av 78 godkjente fiskerikyndige står på blad A, noe som tilsvarer 8,9%. Dette er personer som ikke har fiske som hovednæring. 39 personer står oppført på blad B, noe som tilsvarer 50%. Totalt 32 personer er ikke manntallsført og har dermed ikke inntekt fra fiske. Halvparten av de godkjente fiskerikyndige har mao. ikke fiske som hovednæring.

Tabell 6. Status, historikk rapportering, fiskerikyndige:

År:	Antall godkjente pr.31.12.	Antall gjennomførte seismiske undersøkelser:	Antall aktive fiskerikyndige på en eller flere undersøkelser:
1996	80	54	21
1997	80	61	24
1998	80	43	20
1999	80	23	15
2000	80	25	16
2001	80	31	17
2002	80	32	15
2003	80	25	17
2004	78	35	19
2005	78	34	23

Tabell 6 viser at det er relativt få aktive fiskerikyndige i forhold til totalt antall godkjente. Blant de aktive er det stort sett de samme som går igjen.

Det er også en del fiskerikyndige som har et langvarig ”ansettelseforhold” i enkelte oljeselskap. Dette leder hen til spørsmålet: De fiskerikyndiges rolle?

De fiskerikyndiges rolle.

De fiskerikyndige er i stor grad selvstendige næringsdrivende med deltakelse i seismiske tokt som fiskerikyndig representant som eneyrke.

Tidligere fungerte Fiskeridirektoratet som ”mellommann” mellom operatørene og de fiskerikyndige ved utpeking av personer til de enkelte oppdrag. I dag skjer dette i stor grad direkte mellom aktørene.

Den fiskerikyndige inngår selv kontrakter med operatørene, og avlønning skjer direkte til den fiskerikyndige.

Den fiskerikyndiges oppgave er å ivareta fiskeriinteressene. Dette kan medføre at seismikkinteressene må vike.

Mange av de fiskerikyndige har en lang fartstid som fiskerikyndig for de enkelte selskapene. Dette gjør at det etter mitt syn kan stilles spørsmål med ”lojaliteten” til de fiskerikyndige.

Fiskeridirektoratet foretar ingen opplæring/kursing av de fiskerikyndige. Tidligere ble de fiskerikyndige godkjent ”på livstid”. I 2005 ble det innført en ny ordning der denne evighetsstatusen falt bort.

På bakgrunn av en henvendelse fra Fiskerisjefen i Rogaland²⁵ og Fiskerisjefen i Møre og Romsdal,²⁶ ble det i 1996 holdt et møte i Fiskeridirektoratet. På møtet ble det konkludert med at det er behov for endringer av regelverket og administrative rutiner i Fiskeridirektoratet. Et av forslagene til endring var at fiskerikyndig representant bør ha sitt ansettelsesforhold til Fiskeridirektoratet.²⁷

På bakgrunn av ovennevnte møte skrev Fiskeridirektoratet brev til Oljedirektoratet og ba om at det ble satt i gang en prosess for å få endret på regelverket. Bakgrunnen var bla. de fiskerikyndiges ansettelsesforhold. I dette brevet står det bla. at:

”Den fiskerikyndige er i dag ansatt av det selskapet som driver de seismiske undersøkelsene. Dette kan skape lojalitetsproblemer, da vedkommende skal tale fiskernes sak og dermed kanskje gå på tvers av arbeidsgivers ønsker. Over tid gir dette grunnlag for interne gnisninger, samtidig som at ”brysomme” personer etter hvert kan få problemer med å få nye oppdrag. Etter vårt syn, bør den fiskerikyndige person ha sitt ansettelsesforhold til Fiskeridirektoratet, ikke til vedkommende operatørselskap. I praksis kan dette skje ved at det etableres en rutine der de fiskerikyndige personene engasjeres av Fiskeridirektoratet pr. oppdrag, på samme måte som skjer i dag mellom fiskerikyndig person og operatørselskapet. Fiskeridirektoratet fakturerer vedkommende operatørselskap for kostnadene. Dette vil sikre en langt større objektivitet, samtidig som operatørselskapene ikke kan kvitte seg med de

²⁵ Fiskerisjefen i Rogaland er etter omorganisering nå en del av Fiskeridirektoratet region Sør.

²⁶ Fiskerisjefen i Møre og Romsdal er etter omorganisering nå en del av Fiskeridirektoratet region Møre og Romsdal.

²⁷ Fiskeridirektoratet, referat fra møte datert den 13.05.1996.

såkalte bryssomme, som kanskje er de beste sett fra et fiskerifaglig synspunkt”.
28

Brevet er undertegnet av daværende assisterende Fiskeridirektør Peter Gullestad.

Det har fremdeles ikke skjedd en endring av regelverket når det gjelder ansettelsesforholdet til de fiskerikyndige.

Krav til fiskerikyndige om bord på servicebåter/ ”Chase-båter”?

Seismiske undersøkelsesfartøy benytter seg ofte av servicebåt under gjennomføring av sine undersøkelser. Disse servicebåtene blir betegnet som ”Chase-båter”, noe som beskriver hva som er hovedaktiviteten til disse fartøyene. Nemlig å jage vekke fartøy som befinner seg i, eller er på vei inn i kurslinjen til seismikkfartøyene. I tillegg til dette er brukes disse fartøyene ved eventuelle uhell til å assistere ved håndtering av seismiske kabler og lignende.

I samme brev til Oljedirektoratet skriver Fiskeridirektoratet at:

”Seismiske undersøkelser har lenge vært et potensielt problem i forhold til fiskerinæringen. For å avhjelpe dette, ble det i 1991 innført en ordning hvor det ble stilt krav om at det skulle være en fiskerikyndig person om bord i seismikkfartøyene.

Disse fartøyene har gjerne en servicebåt til hjelp i arbeidet, både for assistanse i forbindelse med håndtering av seismikk-kabelen og ikke minst når det gjelder å rydde farvannet som seismikkfartøyet skal undersøke. Dersom disse hjelpefartøyene (også kalt ”chase-båter) utelukkende har norsk mannskap, kan det forekomme misforståelser pga. språkproblemer. Dersom mannskapene på hjelpefartøyene heller ikke har fiskerifaglig kompetanse (noe de ofts ikke har) reduserer dette effekten av å ha en fiskerikyndig om bord i selve seismikkfartøyet.

Det er flere løsninger på dette, men vi tror de mest realistiske er:

- Den fiskerikyndige om bord på seismikkfartøyet skal også dekke eventuelle hjelpefartøyer.*
- Det stilles krav om egen fiskerikyndig (norsktalende) om bord på hjelpefartøyet.*

*Det beste ville være at det ble stilt krav om at alle fartøy involvert i seismiske undersøkelser, skal ha egen fiskerikyndig om bord”.*²⁹

Fiskeridirektoratet ba Oljedirektoratet å sette i gang en prosess med tanke på forskriftsendring, og ønsket samtidig å delta aktivt gjennom å lage forslag til forskriftsendring.

Det har heller ikke skjedd en endring av regelverket når det gjelder krav om fiskerikyndige om bord på ”chase-båter”.

²⁸ Fiskeridirektoratet. Ref. Utg./96.

²⁹ Fiskeridirektoratet, ref. Utg. 96.

Klarering av fiskerikyndige i 2005:

I dette kapittelet skal jeg analysere følgende:

- Om operatørene har søkt om klarering av fiskerikyndig for den enkelte undersøkelse, jf. tillatelse fra Oljedirektoratet?
- Om det er søkt om klarering innen fristen?
- Om Fiskeridirektoratet region Sør har foretatt klarering, og når dette eventuelt har skjedd?

Tabell 7. Sammenfatning – klarering av fiskerikyndige: ³⁰

Antall meldte undersøkelser:	Antall gjennomførte undersøkelser:	Antall undersøkelser der det ble søkt om klarering etter fristen:	Gjennomførte undersøkelser der det ikke ble søkt om klarering av fiskerikyndig:	Antall undersøkelser der det ble søkt om klarering innen fristen, men der klarering ble foretatt etter oppstart:
42	34	7	8	6

Av tabell 7 kan en se at:

- For 8 av de gjennomførte undersøkelsene ble det ikke søkt om klarering av fiskerikyndig.
- For 7 av de 34 undersøkelsene som ble gjennomført ble det søkt om klarering etter fristen.
- For 6 av de 34 gjennomførte undersøkelsene ble det søkt om klarering innen fristen, men klarering skjedde likevel etter at undersøkelsen var startet opp.

Konklusjon:

Fiskeridirektoratet region Sør har ikke avdekket/reagert på at selskapene i stor grad har unnlatt å søke om klarering av fiskerikyndig.

Selve klarerings-prosessen av fiskerikyndige forut for hvert enkelt tokt bærer preg av å være en ren ”pliktøvelse”, som i beste fall utføres like før prosjektets oppstart.

For å unngå lojalitetsproblemer for de fiskerikyndige bør det etableres en ordning der ansettelsesforholdet flyttes over fra operatørselskapene til Fiskeridirektoratet.

Det bør avklares om servicebåter/”Chase-båter” driver petroleumsvirksomhet, og om disse skal ha fiskerikyndige om bord.

³⁰ Tabellen er en sammenfatning av en tabell med samme nummer som er vedlagt oppgaven.

Fiskeridirektoratets initiativ til å fremme reformforslag bringer oss inn på temaet ”feed-back” på lovgivning. I den sammenheng sier Aubert følgende:

”rettsreglenes virkemåte må ses på som et kretsløp av normer i samfunnet. Disse virkningene blir på ett eller annet vis registret og fører til et handlingsberedskap overfor de lovgivende myndigheter. Dette beredskapet kan bestå i en godkjenning av loven, av en viss passiv støtte til grupper som vil endre loven, eller det kan bestå i et aktivt initiativ for å fremme reformforslag, eventuelt forslag om å oppheve lovbestemmelser”.³¹

Aubert skriver videre:

”Det er mange hindringer for en rask og effektiv selvregulering og selvkorrigering i rettsregelproduksjon. I den grad ”feed-back” mekanismen fungerer og fører til en ny lovgivningsaktivitet, virker den selektivt. Det er alt annet enn likegyldig hvem som avsender budskap om misnøye med en lov og dens anvendelse. Kritikk fra små og svake grupper vinner vanskelig gehør. Kritikk fra mektige og økonomisk sterke grupper vil lettere bli hørt og gi grunnlag for aksjon”.³²

Jeg konstaterer at Fiskeridirektoratets initiativ til regelendring ikke har ført frem. ”Feed-back” mekanismen har altså ikke virket. Å finne årsakene til dette ligger utenfor problemstillingene i denne oppgaven, men jeg stiller likevel spørsmålet om Fiskeridirektoratet i denne sammenheng er en ”svak gruppe”.

³¹ V. Aubert. Rettens sosiale funksjon. 1976. s. 135.

³² V. Aubert. Rettens sosiale funksjon. 1976. s. 137.

5.3. Analyse av kunngjøringer av seismisk datainnsamling.

På Oljeindustriens Landsforening sitt årlige olje-fisk seminar i 2006 ble det fra representant August Fjellskår fra Norges Fiskarlag stilt spørsmål ved om alle seismiske undersøkelser blir kunngjort iht. regelverket. Bakgrunnen for spørsmålet var at representanten hadde erfaringer fra garnfiske i Nordsjøen i 2005, der han mente at dette ikke var tilfelle.

Lovers virkning står og faller med måten disse kommuniseres på. I den sammenheng viser jeg til Aubert som sier at:

”Uansett om en lov anviser bruk av tvangsmidler eller fordeler ressurser, så må den nå ut til adressatene om den skal ha noen virkning. Og dette gjelder enten loven er preget av verdiformuleringer eller av mer presise adferdsnormer. Et avgjørende problem i behandlingen av lovgivningen blir i alle fall hvorvidt og under hvilke omstendigheter loven fungerer som et effektivt meddelelsesmiddel. Sett fra denne synsvinkel er lovgivning massemeddelelse. Departementene og stortingsrepresentanter er produsenter av en bestemt form for propaganda eller opplysning som er rettet til visse grupper av samfunnsmedlemmer, ofte til hele befolkningen. Norges lover og Norsk Lovtidend er massemedia, som bøker, presse, fjernsyn og radio. Borgerne kan i en viss forstand oppfattes som lovens publikum, på samme måte som en bestemt leserkrets er publikum for en avis”.³³

I dette tilfellet vil nok særlige kanaler for kommunikasjon være viktig. Etterretning for sjøfarende og Juridiske melinger³⁴ fra Fiskeridirektoratet eventuelt andre kanaler.

I dette kapittelet vil jeg analysere om seismiske undersøkelser kunngjøres iht. regelverket. Jeg er altså opptatt av hvorvidt opplysninger om seismiske undersøkelser kan ha nådd ut til adressatene (fiskerne).

Hensikten med å kunngjøre seismiske undersøkelser må være at denne informasjonen skal bli tilgjengelig for de som ferdes på havet, slik at en kan planlegge aktiviteten deretter. Således blir det viktig at alle seismiske undersøkelser kunngjøres, og at de opplysninger som kunngjøres er mest mulig korrekte.

Regelverket:

I § 6 i forskrift til lov om petroleumsvirksomhet av 27. juni 1997 står det under overskriften ”meddelelse av opplysninger i forbindelse med undersøkelser” at i god tid, normalt 30 dager før aktiviteten etter en undersøkelsestillatelse påbegynnes, skal rettighetshaver sende til kunngjøring i «Etterretninger for sjøfarende» opplysninger om nøyaktig tid og sted for aktiviteten, undersøkelsesfartøyets navn og fart, samt lengde på eventuell seismisk kabel.

³³ V. Aubert. Rettens sosiale funksjon. 1976. s. 128.

³⁴ J-meldinger.

Oljedirektoratet sender melding om kunngjøring av seismiske undersøkelser til følgende:

-Fiskeridirektoratet
-Norges Fiskarlag
-Fiskebåtredereenes Forbund
-Sogn og Fjordane Fiskarlag
-Fiskeribladet, annonseavdelingen
-Fiskaren, annonseavdelingen
-NRK, Hallotjenesten, P1
-FOHK KOMSJØ
Etterretning for sjøfarende
Sunnmøre og Romsdal Fiskarlag
IMFOS

I tillegg til dette kunngjøres de seismiske undersøkelsene i dag på Oljedirektoratet sine hjemmesider:

I dette kapittelet skal jeg analysere følgende:

- Om alle seismiske undersøkelser som ble gjennomført i 2005, ble kunngjort i Etterretning for sjøfarende og "Fiskaren".
- Om de kunngjorte opplysningene var riktige mhp. tidsrom/varighet for de faktiske gjennomføringene av undersøkelsene.
- Om undersøkelsene som ble kunngjort i Etterretning for sjøfarende, skjedde før undersøkelsene startet opp?

Tabell 8. Sammenfatning –kunngjøringer i Etterretning for sjøfarende: ³⁵

Antall meldte seismiske undersøkelser	Antall gjennomførte seismiske undersøkelser i 2005	Antall kunngjorte seismiske undersøkelser i Efs.	Antall undersøkelser som ble kunngjort etter oppstart av undersøkelsen	Antall kunngjorte undersøkelser der kunngjort tidsrom for undersøkelsen ikke var riktig:
42	34	22	9	19

Av tabell 8 kan en se at:

- Kun 22 av 34 gjennomførte undersøkelser ble kunngjort i Etterretning for sjøfarende.³⁶
- Hele 19 av 22 undersøkelser ble kunngjort med feil i perioden for undersøkelsene.
- 9 av 22 undersøkelser som ble kunngjort i Etterretning for sjøfarende, skjedde etter at undersøkelsen var startet opp.

³⁵ Tabellen er en sammenfatning av en tabell med samme nummer som er vedlagt oppgaven.

³⁶ Noen av undersøkelsene ble kunngjort flere ganger.

Det er i regelverket ingen krav til kunngjøring av seismiske undersøkelser i pressen. Når Oljedirektoratet likevel velger å foreta slike kunngjøringer kan det være interessant å se på hvorvidt alle seismiske undersøkelser som ble foretatt i 2005 faktisk ble kunngjort.

Som ovenfor har jeg også sett på hvorvidt kunngjort varighet for undersøkelsene er rimelig korrekt.³⁷ Jeg har kun analysert kunngjøringer i kystavisen "Fiskaren", som er en avis som er mye lest av fiskere i sør-Norge.

I "Fiskaren" blir informasjon om de seismiske undersøkelsene rykket inn under kunngjøringer, og med følgende opplysninger:

- Hjørnekoordinater
- Varighet
- Fartøynavn
- Kallesignal
- Hydrofonkabel
- Fiskerikundig, samt at fartøyet kan nås over kanal 16.

Tabell 9. Sammenfatning – kunngjøringer i "Fiskaren":³⁸

Antall meldte seismiske undersøkelser i 2005:	Antall gjennomførte seismiske undersøkelser i 2005:	Antall kunngjorte seismiske undersøkelser i "Fiskaren":	Antall kunngjøringer der varighet/tidsrom for undersøkelsene var mangelfull/feilaktig:
42	34	17	12

Av tabell 9 kan en se at:

- Kun 17 av 34 gjennomførte undersøkelser ble kunngjort i "Fiskaren".
- Av de 17 gjennomførte undersøkelsene som ble kunngjort, var hele 12 av disse mangelfulle/feilaktige hva angår kunngjort tidsrom for undersøkelsene.

Konklusjon:

Mange undersøkelser ble ikke meldt, og ble således heller ikke kunngjort i Etterretning for sjøfarende og "Fiskaren".

Videre så ble mange av undersøkelsene meldt for sent, og det ble meldt og kunngjort undersøkelser som ikke ble gjennomført. Dette er i strid med § 6 i forskrift til lov om petroleumsvirksomhet.

Kunngjøringene i Etterretning for sjøfarende og "Fiskaren" av de seismiske undersøkelsene som ble foretatt i 2005, var såpass ufullstendige og feilaktige at de etter mitt syn var lite egnet til å planlegge og gjennomføre fiskeriaktivitet.

Det er etter mitt syn rimelig å anta at fiskere har blitt skadelidende som følge av dette.

³⁷ "Fiskaren" har vært behjelpelige med gjennomgangen.

³⁸ Tabellen er en sammenfatning av en tabell med samme nummer som er vedlagt oppgaven.

Fra Statens Kartverk har jeg fått opplyst at de aldri har vært kontaktet verken fiskeri- eller oljemyndighetene i forbindelse med kunngjøringer av seismiske undersøkelser i Etterretning for sjøfarende og kvaliteten på disse. Det er ettermitt syn kritikkverdig at forvaltningen selv ikke har avdekket manglende og mangelfull kunngjøring av seismisk datainnsamling.

Manglende kunngjøringer av seismiske undersøkelser er ikke noe nytt. I brev fra Fiskerisjefen i Rogaland til Fiskeridirektoratet datert den 9. februar 1977, i forbindelse med konflikt mellom seismiske fartøy og fiskefartøy står det at:

*”Imidlertid må her ha forekommet en informasjonsforsømmelse fra konsesjonshaverens side som ikke har informert Sjøkartverket, som derfor heller ikke har kunnet ta inn meldingen i Etterretning for sjøfarende, og fiskerne har således ikke fått den nødvendige informasjon om disse undersøkelser. Det synes imidlertid ifølge fiskernes opplysninger som om her også må ha forekommet brudd på borings-forskriftenes § 10, 3 pkt. og sannsynligvis også § 13, pkt. a og c, men dette bør undersøkes nærmere av de ansvarlige myndigheter. En har følelsen av at konsesjonshaverene ikke er kjent med de rettigheter fiskerne har etter lover og bestemmelser, eller i så fall med vilje overser disse. Det synes derfor nødvendig at dette undersøkes nærmere og eventuelt fører til en endring. Fiskerne har altfor lenge måttet avfinne seg med undersøkelsesfartøyenes mer eller mindre selvbestaltende opptreden på feltet”.*³⁹

Budskapet har altså i lang tid i for liten grad kommet ut til adressatene, og det budskapet som har kommet ut har vært feilaktig/mangelfullt.

I denne forbindelse sier Aubert at:

*”Det er klart at lovgiverens generelle kunngjøring av lover sjelden nå ut til særlig mange. Skal lovgiverens budskap nå fram, må det formidles gjennom mellomledd”.*⁴⁰

Slik mellomledd kan ifølge Aubert for eksempel være: Domstolene, advokatene, forvaltningen, pressen, personlig påvirkning og private organisasjoner.

Egnede mellomledd må finnes slik at fiskerne får opplysninger om seismisk datainnsamling, slik at fiskeriaktiviteten kan planlegges på en mest mulig optimal måte. Forvaltningen har her et særlig ansvar. Videre vil det etter mitt syn være hensiktsmessig å trekke fiskernes organisasjoner inn i dette arbeidet. Det er en stor oppgave å nå ut til fiskerne med disse opplysningene, da disse i stor grad er utilgjengelige, nettopp pga. fiske.

³⁹ Fiskerisjefen i Rogaland, 29.02.1977.

⁴⁰ V. Aubert. Rettens sosiale funksjon. 1976. s. 130.

At de opplysningene som kunngjøres er rimelig korrekt er en selvfølge. I denne sammenheng innførte Oljedirektoratet i 2006 en ny rutine, der det i kunngjøringene vises til at eventuelle endringer av seismiske undersøkelser vil bli publisert på Oljedirektoratet sin nettside. Dette er etter mitt syn en forbedring. Imidlertid har den nye rutinen begrensninger, da mange fiskefartøy ikke har internettilgang om bord.

6. Blir fiskerne tatt hensyn til ved gjennomføring av seismisk datainnsamling?

Hovedproblemstillingen i dette kapittelet er om fisket påvirkes og på hvilken måte det i så fall skjer. Undersøkelsene her settes sammen med de funn som er fremstilt i kapittel 3.

6.1. Rettigheter i fisket.

Dette er rettigheter som seismikken må forholde seg til, og derfor må disse rettighetene avklares i starten.

Jeg skal ikke gå i detalj her, men kun fremstille om og på hvilken måte oljeindustrien skal ta hensyn til fiske i forbindelse med seismisk datainnsamling.

Nyter fisket rettsvern?

Peter Ørebech skriver at:

”ved tildeling av petroleumskonsesjon kan en si at konsesjonen reparerer manglende adkomst til ressursene og ingen ting annet. Konsesjonsvedtaket normerer således ikke forholdet mellom petroleumskonsesjonæren og berørte fiskere. Dette medfører at hvis skyting av seismikk medfører at fiskerne ”vises bort” vil dette være i strid med lov om saltvannsfiske av 3. juni 1983 nr. 40 § 14 annet og tredje ledd jf. Kgl. res. av 10. august 1984. I så fall er handlefriheten overskredet og det vil være snakk om ekspropriasjonssinnegrep. Dersom resultatet av seismikken er at fisken migrerer er det (i beste fall) kun snakk om rådhetsinnskrenkning. I så fall kan det reises spørsmål om vi står overfor en rådhetsinnskrenkning som etter sin karakter må regnes som ”avgivelse” etter Grl. § 105. Petroleumskonsesjonene avgjør ikke rettsvernet for allemannsrettighetene, og allemannsrettighetene generelt og fiske spesielt nyter mao. rettsvern”.⁴¹

Det er således klart at fisket nyter rettsvern.

⁴¹ Se P. Ørebech: Om allemannsrettigheter. 1991. s. 35.

Havbunnseismikk.

Etter at denne boken ble skrevet har det i stadig større grad blitt tatt i bruk havbunnseismikk, med kabler som ligger nedgravd på havbunnen. Dette legger selvfølgelig hindringer for fisket av mer permanent karakter. I denne forbindelse vil jeg vise til Petroleumslovens kapittel 8. Særlig regler for erstatning til norske fiskere. I § 8-2 står det bla. at:

”Dersom petroleumsvirksomheten i et område helt eller delvis beslaglegger et fiskefelt, plikter staten i den utstrekning fisket blir umuliggjort eller vesentlig vanskeliggjort å yte erstatning for det økonomiske tap dette medfører”.

Det har ikke vært utbetalt erstatning til fiskere som følge av havbunnseismikk så langt.

Havbunnseismikk vil ikke bli drøftet i denne oppgaven.

Forholdet mellom ressursforskriften og forskrift om forebygging av sammenstøt på sjøen av 15.07.1977⁴². Hvordan løser man eventuelle arealkonflikter?

Med bakgrunn i en rapportert konflikt mellom et seismikkfartøy og et fiskefartøy i Nordsjøen, ba Fiskeridirektoratet i 2006 Oljedirektoratet om å redegjøre for tolkningen av ressursforskriften i relasjon til sjøveisreglene.

I svaret til Fiskeridirektoratet konkluderer Oljedirektoratet at:

”Dersom det ikke er fiskeriaktivitet i det aktuelle området i angjeldende tidsperiode, kan det seismiske fartøyet starte innsamlingen. Så lenge fartøyet har kablene ute anses det som et fartøy med ”begrenset evne til å manøvrere” jf. Forskrift om forebygging av sammenstøt på sjøen (sjøveisreglene) regel 3 litra g. Skulle det i en slik situasjon dukke opp fiskefartøy vil disse ha vikeplikt etter sjøveisreglene regel 18 litra c overfor det seismiske fartøyet inntil dette har tatt kablene inn igjen. Etter det såkalte lex specialis-prinsippet går sjøveisreglene foran den generelle vikeplikbestemmelsen i ressursforskriften §5 om plikt for det seismiske fartøy om å holde forsvarlig avstand til fartøy som driver fiske. Ressursforskriften § 5 viker med andre ord for de spesielle bestemmelsene i sjøveisreglene så lenge det seismiske fartøyet har kablene ute. Ressursforskriften må betraktes som en regel som pålegger rettighetshaver å unngå å komme i en konfliktsituasjon med eventuell fiskeriaktivitet i undersøkelsesområdet. Sjøveisreglene gir anvisning på hvordan en skal navigere dersom det likevel oppstår en slik situasjon.”⁴³

Denne juridiske vurderingen, som er dårlige nyheter for fiskerne, ble presentert av Fiskeridirektoratet på Oljeindustriens Landsforening sitt fisk-seismikk seminar i februar 2007.

⁴² Heretter kalt sjøveisreglene.

⁴³ Oljedirektoratet. Ref. 06/506

Etter dette møtet utfordret jeg Peter Ørebech til å foreta en juridisk vurdering av denne problemstillingen. Ørebech skriver følgende:

”Jeg viser til brev fra Oljedirektoratet av 11 oktober 2006 (OD 06/506) til Fiskeridirektoratet. Spørsmålet gjaldt betydningen av ressursforskriften § 5 og også forholdet til Sjøveisregel 18 litra c ved reguleringen av konflikten mellom petroleumsvirksomhet og fiske. Selv om denne fremstilling isolert betraktet er forsvarlig tar den ikke hensyn til saltvannsfiskeoven av 3. juni 1983 nr. 40 § 14. (Aktsomhet). Her heter det:

”Den som kommer til fiskefelt hvor redskap er satt ut, skal gjøre seg kjent med hvor redskapen står.

Fartøy må ikke manøvrere eller plasseres slik at fangstredskaper skades eller unødige utsettes for fare eller at fangstmuligheter unødige hemmes. Denne aktsomhetsplikt gjelder også under setting, sleping eller trekking av redskaper. Det er forbudt å hindre eller ødelegge fangstmuligheter ved skyting, støy o.l.”

Iht. Forskrift om ikrafttredelse av lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. Fastsatt ved kgl.res. av 10. august 1984 er det bestemt at ”§ 14, § 15, § 26, § 42 og kap X i saltvannsfiskeoven gjelder så langt de passer for annen virksomhet enn fiske”.

I Peter Ørebech, Regulerings i fisket (Tromsø 1986) s. 238-39 sies det:

”Slik § 14 er formulert må det følge at aktsomhetsplikten etter 3. ledd er strengere enn etter 2. ledd. Mens 2. ledd kun rammer den ”unødige” forstyrning av fangstmuligheter, gis det ingen slike modifikasjoner etter 3. ledd. Enhver hindring eller ødelegging av fangstmuligheter er ulovlig. På fiskefelt, til tidspunkter da fisket drives, skal det ikke meget til før den seismiske skyting overskrider grensen for det tillatelige”.

Siden sjøveisreglene og ressursreglene er fastsatt i forskrifts form står disse bestemmelser tilbake for regler nedfelt i saltvannsfiskeoven. Sistnevnte er lex superior og går foran sjøveisreglene selv om disse er lex specialis. Disse regler gjelder kun ved motstrid. Dvs. kun dersom en regel for eksempel i sjøveisreglene er i strid med en regel i saltvannsfiskeoven, kommer disse avveiningsregler til anvendelse.

Sjøveisregel 18 gjelder hvem som skal vike dersom det er fare for sammenstøt. Saltvannsfiskeoven § 14 angår ødelegging og hemming av fangstmuligheter og hindring av fiske. Altså forhold som må vurderes forut for evt. fysisk kollisjon. § 14 omfatter følgelig også kollisjonstilfellet. En seismikkbåt på kryssende kurs må ikke hindre en tråler under tauing. Hvis så skjer hindres fangstmuligheter. Ikke bare må en holde tilbake for tråleren, en serie som skytes må avsluttes dersom seismikken ødelegger fangstmulighetene, noe de dokumenterte skremmeeffekter klart viser.

Dvs. at konflikten mellom seismikk og fiske løses, ikke iht. sjøveisreglen i § 18 litra c, men iht. saltvannsfiskeloven § 14. Så langt og så fremt det drives fiske på et område dit seismikkfartøyet beveger seg, skal dette fartøyet opphøre med seismisk skyting.

Dette resultat er bekreftet av det forlik som noen fiskere fra Vannøya inngikk med Regjeringsadvokaten i 1984 – skyting av seismikk på Tromsø-flaket. Konflikten mellom seismisk skyting og fiskeri er avgjort i fiskets favør i en sak som stod for Nord-Troms herredsrett i 1984 (Western Europe-saken). Saken gjaldt kystvaktens bortvisning av to garn- og linebåter fra feltet for at de skulle vike plassen for seismikk. Fiskerne fremmet krav på erstatning for fangsttap på ialt 50.000 kr. Etter første dags forhandlinger fremsatte regjeringsadvokaten forslag om forlik slik at fiskerne fikk dekket et tap på 45.000 kr. hver og alle saksomkostninger. Saken ble deretter protokollert hevet som forlikt. I og med at fiskerne fikk (tilnærmedesvis) den sin erstatning pluss at staten dekket saksomkostningene, er det etter dette er det ingen tvil om at fiske har forrang til feltene. Seismisk skyting må vike”.⁴⁴

Jeg konstaterer at Oljedirektoratet og Peter Ørebech kommer til motsatte konklusjoner i sine vurderinger. Oljedirektoratet har ikke tatt hensyn til saltvannsfiskeloven, og siden sjøveisreglene og ressursforskriften er fastlagt i forskrifts form står disse bestemmelser tilbake for regler nedfelt i saltvannsfiskeloven.

I og med at Oljedirektoratet ikke har vurdert de forhold som Ørebech omtaler og de heller ikke har tatt til motmæle mot standpunktet, legger jeg derfor denne til grunn i denne oppgaven.

Aubert skriver under temaet kanaler for meddelelse av lovers innhold at:

”Mens domstolene kanskje var det viktigste mellomledd mellom lovgiveren og borgerne i tidligere tider, er det i dag særlig forvaltningen som står mellom loven og borgerne.

Den juridiske stil i de lovene som især vender seg til forvaltningen, er ofte preget av verdiformuleringer. Forvaltningen sender ikke bare passivt videre et budskap den har mottatt fra lovgiveren; den skaper mye av budskapet selv. Mange forvaltningslover overlater svært meget til forvaltningens oppfinnsomhet, sakkunnskap og skjønn”.⁴⁵

I denne forbindelse ble budskapet skapt av Oljedirektoratet etter at Fiskeridirektoratet ba om en juridisk vurdering.

Jeg konstaterer at Fiskeridirektoratets ikke benyttet egen juridisk ekspertise, og at budskapet ble videreformidlet på Oljeindustriens Landsforening sitt møte, selv om den juridiske vurderingen ikke tok hensyn til fiskeriforvaltningens ”eget” lovverk.

⁴⁴ P. Ørebech. 28.03.2007.

⁴⁵ V. Aubert. Rettens sosiale funksjon. 1976. s. 133.

Når driver et seismisk fartøy med petroleumsvirksomhet?

I forbindelse med operasjoner knyttet til leting eller olje- og gassressurser på norsk sokkel vil fartøyet som utfører oppdraget befinne seg i mange ulike situasjoner som for eksempel utlegging og opptak av kabler, selve skyteprosessen, transitt med kabler på slep, utlegg og opptak av bunnstasjoner i forbindelse med elektromagnetisk innsamling m.v.

I 2005 var et fartøy etter avsluttet oppdrag i transitt med seismiske kabler på slep gjennom et fiskeriområde uten fiskerikyndig klarering, til et nytt oppdragsområde. Denne situasjonen satte søkelyset på spørsmålet om når et seismisk- eller elektromagnetisk fartøy er å betrakte som å være under utøvelse av petroleumsvirksomhet.

Fiskeridirektoratet ba Oljedirektoratet redegjøre for hvilke løsninger Oljedirektoratet så for seg dersom dette i fremtiden skulle bli en mer aktuell problemstilling.⁴⁶

Saken var til juridisk belysning i Oljedirektoratet som konkluderte med at:

*”et seismisk fartøy i transitt utvilsomt er å betrakte som ”ren” sjøfart og vil dermed falle utenom petroleumslovens virkeområde”.*⁴⁷

Et seismikkfartøyet i transitt, med kablene legger beslag på samme areal som når det driver seismisk datainnsamling. Det kan ifølge Oljedirektoratet ikke stilles krav til fiskerikyndige om bord i et fartøy i transitt, men fiskene vil uansett være beskyttet av saltvannsfiskeloven, jf. ovennevnte.

Konklusjon:

Vi har sett at fisket nyter rettsvern og at fiskerne dermed har rett til sine fiskefelt.

Videre har vi sett at det av Fiskeridirektoratet har vært usikkerhet knyttet til rettstilstanden når det gjelder forholdet mellom ressursforskriften og sjøveisreglene, samt at Oljedirektoratet og Peter Ørebech har kommet til motsatte konklusjoner i sine vurderinger.

Resultater av at det har vært uklarhet i rettstilstanden finner en rekke steder. Nedenfor gjengis noen eksempler fra 2005.

(1) I etterretning for sjøfarende der det i nr. 1/05 ble publisert en generell advarsel angående seismiske undersøkelser. Ordlyden var som følger:

*”Oppmerksomheten rettes mot at man overalt på norsk kontinentalsokkel kan møte fartøyer som utfører seismiske målinger. Disse seismiske fartøyene som fører foreskrevne signaler kan ha opptil flere tusen meter med kabler slepende etter seg.
Alle fartøyer bør derfor holde god avstand ved passering av de seismiske fartøyene”.*

⁴⁶ Fiskeridirektoratet. Ref. 05/12439.

⁴⁷ Oljedirektoratet. Ref. OD 05/440.

(2) Samtlige enkeltundersøkelser som ble kunngjort i Efs. i 2005 hadde følgende formulering:

”Alle fartøy bør holde god avstand fra kabelfartøyet”

(3) I sluttrapporten til Norsk Hydro sin undersøkelse NH0504 står følgende:

”there was some fishing activity, but cooperation with the fishing vessels was good. The guard vessel Linda C was used to keep shipping traffic and fishing vessels away from the survey”⁴⁸

(4) På Oljeindustriens Landsforenings sine nettsider der det står:

”Seismiske undersøkelser blir planlagt på grunnlag av tidligere kunnskap om geologien i området. Etter at undersøkelsen er planlagt er det viktig at det seismiske fartøyet følger de på forhånd fastlagte linjer. Dette vil medføre at andre fartøy i området må vike, og det er nødvendig med god kommunikasjon med disse fartøyene for å sikre et godt samarbeid”.

Etter mitt syn er det en rimelig antakelse at resultatet av disse eksemplene er at fiskerne urettmessig har blitt fortrenget til fordel for seismikkfartøyene. Særlig hvis en tar hensynet til forliket som ble inngått mellom fiskerne på Vannøya og Regjeringsadvokaten i 1984.

Hvorvidt den uklare rettstilstanden har fått konsekvenser for utøvelse av fiskeri, vil bli analysert i kapittel 6.4.

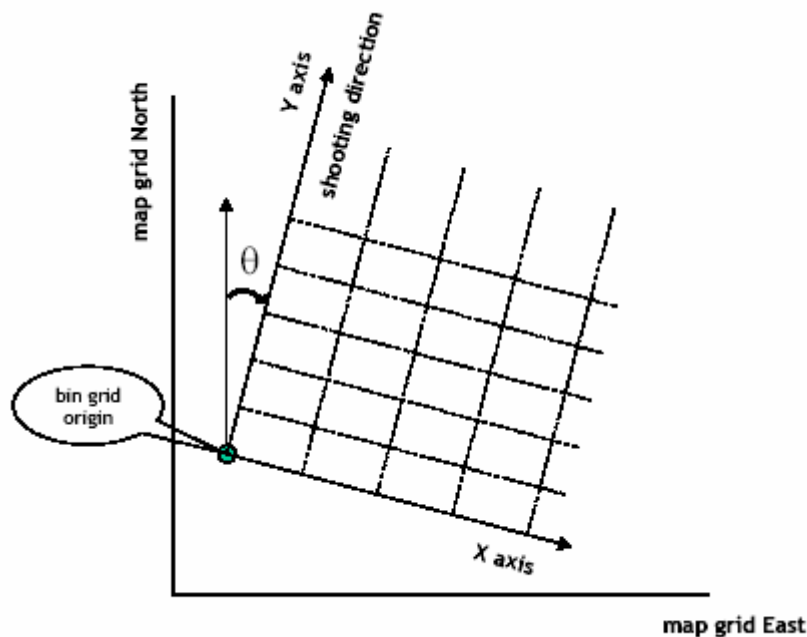
⁴⁸ Norsk Hydro/PGS, Acquisition Report, NH0504.2005.

6.2. Hvordan foregår seismisk datainnsamling i praksis?

For å kunne studere hvordan seismisk datainnsamling griper inn i fiskeriutøvelsen, må en ha basiskunnskaper om hvordan seismisk datainnsamling foregår i praksis.

Seismiske undersøkelser blir planlagt på grunnlag av tidligere kunnskap om geologien i området. Etter at undersøkelsen er planlagt er det viktig for gode resultater og økonomien i at det seismiske fartøyet følger de på forhånd fastlagte linjer, se figur 4.

Figur 4. Binning grid- linjer – seismisk program.

De seismiske signalene blir reflektert fra havbunnen, og det reflekterte signalet blir fanget inn på den seismiske kabelen som kan være fra 3 til 8 kilometer lang.

Den seismiske kabelen må taues på konstant dyp, normalt mellom 6 til 8 meter. Dette oppnås ved å fylle kabelen med en spesiell olje, slik at den får samme egenvekt som vannet omkring. Mindre avvik fra riktig dybde justeres ved å bruke små vinger på kabelen.

Enden på den seismiske kabelen markeres med en halebøye, for å vise andre fartøy i området hvor kabelen befinner seg. En viktig funksjon for halebøyen er også å gi melding til det seismiske fartøyet om hvor slutten på kabelen er, noe som er viktig for å kunne kontrollere hvor alle deler av kabelen til enhver tid

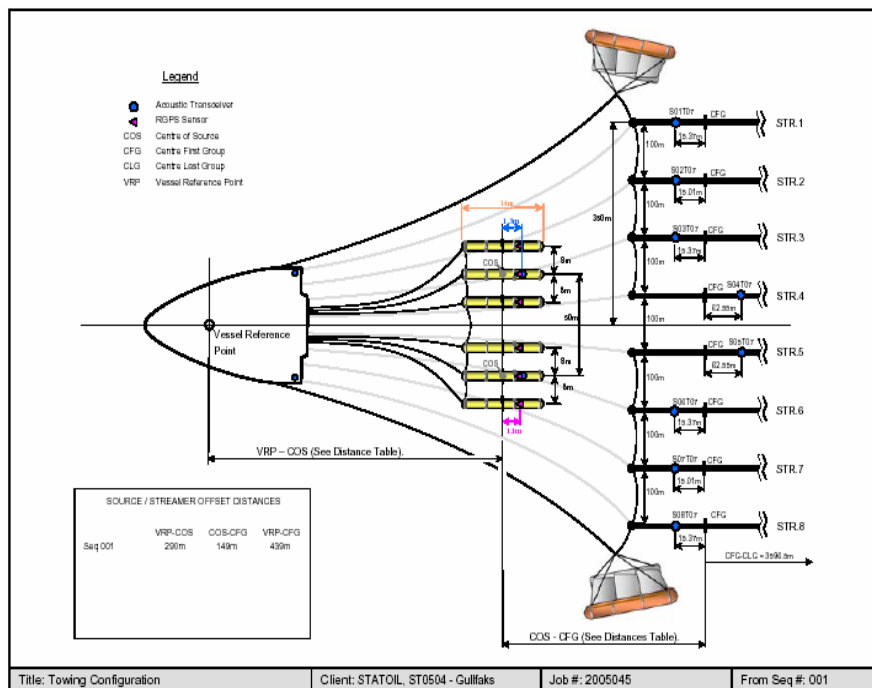
2D undersøkelser blir planlagt med enkle lange linjer, eller linjer som danner et åpent nett med linjeavstand på 1 kilometer eller mer.

En enkelt signalkilde og en seismisk kabel blir benyttet ved 2D seismiske undersøkelser. Kilden blir satt opp for å sende ut et sterkest mulig signal, og den blir vanligvis avfyrt hver 25. meter, eller omtrent hvert 10. sekund.

Ved 3D undersøkelser vil det seismiske fartøyet seile etter parallelle linjer, og det benyttes ofte to signalkilder og 4 til 8 seismiske kabler. Avstanden mellom linjene er vanligvis 25 meter, og signalkilden avfyres hver 25. meter.

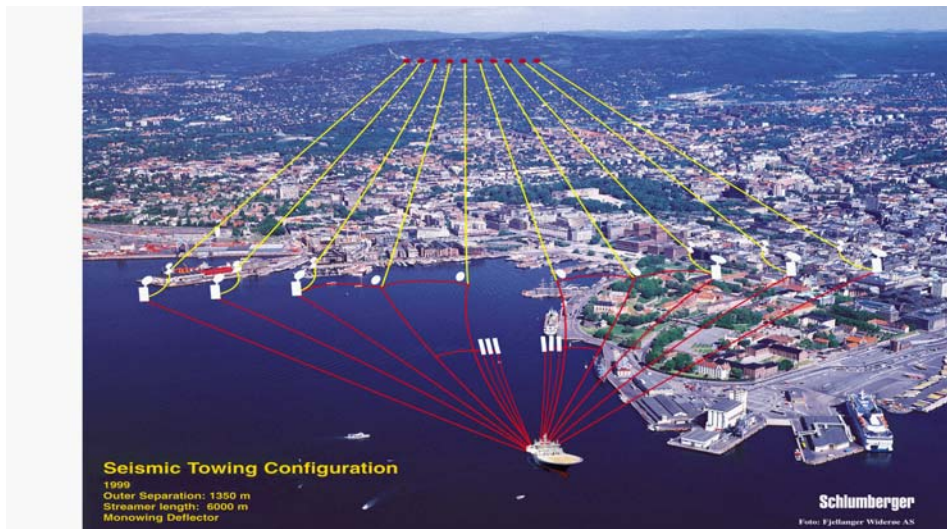
Ved å benytte flere kabler og signalkilder kan mange seismiske linjer registreres samtidig, noe som effektiviserer innsamlingen vesentlig. Ved å registrere 8 til 16 linjer for hver gang fartøyet går over et område, blir antallet seilinger vesentlig redusert. Dette har medført at tiden som trengs for en 3D undersøkelse er mye mindre i dag enn det som var vanlig ved 3D teknikkens begynnelse, da to kilder og en seismisk kabel var mest benyttet, se figur 5.

Figur 5. Towing configuration 1.

Med dagens teknikk, med mange seismiske kabler, blir fartøyet manøvreringsevne vesentlig forringet, og det kreves stor plass for å snu og komme tilbake til de enkelte seilinger over det seismiske programmet, se figur 6. Tiden mellom to nabolinjer kan være fra 8 til 12 timer, men blir av operasjonelle hensyn ofte enda lengre.

Figur 6. Towing configuration 2 – Med Oslo i bakgrunnen.

Konklusjon:

For et seismisk fartøy som driver datainnsamling er det viktig at de på forhånd fastlagte linjer/det seismiske program følges. Dette sikrer best mulig data, samtidig som avbrudd fra linjene medfører økonomisk tap.

Utstyret som i dag benyttes har omfattende dimensjoner, noe figur 6. viser. Dette medfører at et seismisk fartøy har begrenset evne til å manøvrere.

6.3. Analyse av Fiskeridirektoratet region Sør sin oppfølging av rapporteringen fra de fiskerikyndige.

Regelverket:

Ifølge § 21 i ressursforskriften skal den fiskerikyndige personen føre loggbok for den tiden vedkommende er om bord i det seismiske fartøyet. Loggboken skal etter endt tokt oppbevares hos rettighetshaveren i 2 år. Loggboken skal være tilgjengelig for Oljedirektoratet, og et eksemplar skal sendes til henholdsvis Fiskeridirektoratet og Fiskeridirektoratets regionkontor i det aktuelle området.

I dette kapittelet skal jeg analysere følgende:

- Om Fiskeridirektoratet region Sør har mottatt rapportering fra den/de fiskerikyndige?

Tabell 10. Sammenfatning – mottatte rapporter av Fiskeridirektoratet region Sør: ⁴⁹

Innehaver av tillatelse:	Antall gjennomførte undersøkelser ⁵⁰	Delundersøkelser/ antall benyttede fiskerikyndige:	Antall rapporter mottatt av Fiskeridirektoratet region Sør:
Statoil ASA	6	10	8
Norsk Hydro Produksjon AS	8	11	7
PGS Geophysical AS	3	5	3
TGS Nopec	2	9	3
BP Norge AS	2	4	4
Veritas DGC Limited	3	5	3
Conoco Phillips	1	1	1
Talisman Energy Norge AS	2	?	0
DNO	1	1	0
Total E&P Norge AS	1	1	0
Paladin Resources Norway AS	1	1	1
Eni Norge AS	1	1	1
Norske Shell AS	0	0	0
Marathon Petroleum Company AS	1	1	0
Lundin Norway AS	1	1	1
Esso Norge AS	1	1	1
Totalt	34	52	33

Av tabell 10 kan en se at:

- Fiskeridirektoratet region Sør har kun mottatt rapportering fra de fiskerikyndige for 33 av 52 gjennomførte undersøkelser/delundersøkelser.

Konklusjon:

De fiskerikyndige lar i svært stor grad være å sende inn rapporter til Fiskeridirektoratet region Sør. Dette er i strid med § 21 i ressursforskriften.

Regionkontoret hadde ikke rutiner for å avdekke hvorvidt de som ble klarert som fiskerikyndig faktisk rapporterte fra de respektive undersøkelsene.

⁴⁹ Tabellen er en sammenfatning av en tabell med samme nummer som er vedlagt oppgaven.

⁵⁰ Mange av undersøkelsene ble gjennomført med bruk av flere fiskerikyndige.

Fiskeridirektoratet region Sør hadde heller ikke rutiner for oppfølging av den manglende rapporteringen.

6.4. Analyse av mottatte rapporter fra de fiskerikyndige.

Fiskeridirektoratet bruker rapportene fra de fiskerikyndige til å identifisere direkte konflikter eller uønskede hendelser mellom fiskefartøyer og fartøy som driver seismiske undersøkelser. De fiskerikyndige og deres rapporter blir således viktige redskap for fiskeriforvaltningen.

I dette kapitlet skal jeg gå gjennom rapportene som er innlevert til Fiskeridirektoratet region Sør for undersøkelser som ble gjennomført i 2005. Den manglende rapporteringen som ble avdekket i kapittel 4.5, gjør at denne gjennomgangen ikke gir et fullgodt bilde av hva som virkelig skjedde på havet.

I dette kapitlet skal jeg analysere følgende:

- Om de fiskerikyndige rapporterer om konflikter med fiskeriinteressene?
- Hovedtrekkene i rapportene fra de fiskerikyndige.

Etter å ha gått gjennom rapportene, har jeg funnet ut at de kan deles inn i tre hovedtyper:

A: Rapporter der det ikke ble rapportert om fiskeriaktivitet

B: Rapporter der det ikke ble rapportert om noen konflikter/hendelser⁵¹.

C: Rapporter der det ble rapportert om konflikter/hendelser.

⁵¹ Med "hendelser" mener jeg alle former for episoder der det er rapportert at fiskefartøyer ble påvirket under fisket.

Tabell 11. Sammenfatning av rapporteringen fra de fiskerikyndige: ⁵²

Innehaver av tillatelse:	Antall rapporter mottatt av Fiskeridirektoratet region Sør:	A: Antall gjennomførte Undersøkelser/delundersøkelser der det ikke ble rapportert om fiskeriaktivitet:	B: Antall gjennomførte Undersøkelser/delundersøkelser der det ikke ble rapportert om konflikter/hendelser:	C: Antall gjennomførte Undersøkelser/delundersøkelser der det ble rapportert om konflikter/hendelser:
Statoil ASA	8	2	3	3
Norsk Hydro Produksjon AS	7	3	4	0
PGS Geophysical AS	3	0	2	1
TGS Nopec	3	0	2	1
BP Norge AS	4	1	2	1
Veritas DGC Limited	3	0	3	0
Conoco Phillips	1	0	1	0
Talisman Energy Norge AS	0	-	-	-
DNO	0	-	-	-
Total E&P Norge AS	0	-	-	-
Paladin Resources Norway AS	1	0	1	0
Eni Norge AS	1	0	1	0
Norske Shell AS	0	-	-	-
Marathon Petroleum Company AS	0	-	-	-
Lundin Norway AS	1	1	0	0
Esso Norge AS	1	1	0	0
Totalt	33	8	19	6

Av tabell 11 kan en se at:

- Forholdsvis mange rapporterer om at det ikke var fiskeriaktivitet.
- Hovedtyngden av rapportene uten konflikter/hendelser.
- Noen rapporterte konflikter/hendelser.

⁵² Tabellen er en sammenfatning av en tabell med samme nummer som er vedlagt oppgaven.

Konklusjon:

Av forholdsvis mange rapporter fremgår det at det ikke har vært fiskeriaktivitet. Hovedtyngden av rapportene faller i kategorien ”ingen konflikter/hendelser.

I 6 av rapportene vises det til at det har vært en konflikt/hendelse. Nedenfor gjengis noen eksempler:

- (1) Fra Statoil sin undersøkelse ST0504, rapporterte den fiskerikyndige om at det var en hendelse der seismikkfartøyet fikk line-enden inn i det seismiske utstyret. Linefartøyet avbrøt deretter fisket.
- (2) Fra samme undersøkelse rapporterte den fiskerikyndige om konflikt med et autolinefartøy, med fangst av et komplett sett med linebøye, blåser og noe tauverk.
- (3) Fra Statoil sin undersøkelse ST0505 rapporterte den fiskerikyndige at det ved ett tilfelle ble bedt om at en industritråler måtte forandre kurs, men nektet å etterkomme dette. Seismikkfartøyet forandret derfor kursen 25 grader for å unngå konflikt.
- (4) Da PGS Geophysical AS gjennomførte undersøkelse MC3D-RGB2005 oppstod det ifølge den fiskerikyndige en situasjon der en tråler måtte avbryte fisket for å unngå kollisjon.
- (5) Fra BP Norge sin undersøkelse BPN0301-6 rapporterte den fiskerikyndige at han ”mønstret” på i Tananger på et annet fartøy en selve seismikkfartøyet. Dette var da i full gang med seismisk datainnsamling i Nordsjøen uten fiskerikyndig ombord. På grunn av plassmangel forble den fiskerikyndige om bord i det påmønstrede, fartøyet under hele undersøkelsen, altså ikke om bord i seismikkfartøyet. I løpet av denne perioden seilte dette fartøyet til en annen lokasjon enn der den seismiske undersøkelsen foregikk. Den fiskerikyndige var sterkt kritisk til denne bruken av fiskerikyndig. Det var vel og merke ingen fiskeriaktivitet i området mens den seismiske datainnsamlingen foregikk.

Eksemplene 1, 3 og 4 er etter mitt syn klare eksempler på at fiskerne urettmessig har blitt skadelidende som følge av seismisk datainnsamling. Jeg synes at det er en rimelig antakelse at den uklare rettstilstanden som ble fremstilt i kapittel 6.1, er medvirkende til dette.

En gjennomgangstone i rapportene er at det ble rapportert om at samarbeidet mellom de seismiske fartøyene og fiskeflåten var godt. Hva betyr så dette? Når en går gjennom rapportene fra de fiskerikyndige, samt annen relevant dokumentasjon får en indikasjoner på hva som menes med ”godt samarbeid”. Her er noen eksempler:

(1) Jeg har tidligere kommentert Norsk Hydro sin undersøkelse NH0504 der det i sluttrapporten står følgende:

*”there was some fishing activity, but cooperation with the fishing vessels was good. The guard vessel Linda C was used to keep shipping traffic and fishing vessels away from the survey”*⁵³

Fra den fiskerikyndiges rapport fra samme undersøkelse står det bla. at:

*”ingen forsinkelse for det seismiske arbeidet på grunn av fiskebåter.”*⁵⁴

(2) Fra TGS Nopec sin undersøkelse NSR-05 siteres fra rapporten fra den fiskerikyndige:

”Noe fiskeriaktivitet, kontakt med flere fiskefartøy som ble bedt om å forandre kurs”.

Ovennevnte eksempler indikerer at ”godt samarbeid” med fiskerne betyr at sistnevnte blir fortrent fra fiskefeltene.

Etter Oljeindustriens landsforening sitt fisk og seismikk seminar i 2006 skrev Fiskeridirektoratet brev til Norges Fiskarlag der det bla. fremgår at:

*”Når det gjelder forholdet rundt registrering av direkte konflikter eller ”uønskede situasjoner” mellom fiskeriene og seismisk aktivitet på norsk sokkel, benyttes rapportene fra fiskerikyndige til å identifisere disse. I tillegg blir selvfølgelig akutte konflikter fulgt opp av Fiskeridirektoratet. Det er allikevel helt klart at flere fartøy enn hva som årlig blir registrert av oss føler seg fortrent fra fiskefelt. Vi vil derfor oppfordre Norges Fiskarlag til å etablere en egen registreringsordning blant sine medlemmer. Norges Fiskarlag kan da lettere systematisere slike opplysninger for eventuelt å ble fremlagt under årlige seminar som et godt grunnlag for å identifisere områder og forhold som må forbedres”.*⁵⁵

Hvis det er slik at flere fartøy enn hva som blir registrert føler seg fortrent fra fiskefeltene, så må dette bety at de fiskerikyndige ikke registrerer alle hendelser/konflikter. Da må det være noe alvorlig galt med rapporteringen fra de fiskerikyndige. Dette kan etter mitt syn ses sammen med den dobbeltrolle som de

⁵³ Norsk Hydro/PGS, Acquisition Report, NH0504. 2005.

⁵⁴ Rapport fra fiskerikyndig, undersøkelse NH0504. 2005.

⁵⁵ Fiskeridirektoratet. Ref. 05/2500.

fiskerikyndige har, jf. kapittel 5.2. Hvis så er tilfelle er det en god grunn til endre ansettelsesforholdet til de fiskerikyndige.

Den manglende rapporteringen fra de fiskerikyndige som fremkommer under kapittel 6.3, gjør at en ikke får en total oversikt over hva som faktisk skjedde på feltet. Fiskeridirektoratet region Sør må derfor etablere rutiner for å sikre at det faktisk leveres inn rapporter fra hver undersøkelse. I denne forbindelse tror jeg at det ville være en ide med en ordning med å innføre pliktig ”debriefing” av de fiskerikyndige som fast rutine etter hver undersøkelse, der skriftlig rapport samtidig blir overlevert.

Det er videre svært varierende kvalitet på rapportene. Noen er svært utfyllende/beskrivende, mens andre igjen inneholder svært lite informasjon. Sistnevnte rapporter gjør det vanskelig å danne seg et bilde av hva som faktisk har skjedd. Kravene til kvaliteten på rapportene bør også skjerpes inn.

Noe som også går igjen i rapportene, at det er vanskelig å oppnå kontakt med fiskefartøyer. Det vil si at lytteplikten på kanal 16 ikke overholdes. Her har fiskerisiden en utfordring. En kan ikke klage på at en ikke får opplysninger mv. samtidig som en unnlater å følge den plikten en har å lytte på VHF kanal 16.

7. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON.

Vi har sett at omfanget av den seismiske aktiviteten er stort og økende. Det er konstatert at det er behov for å evaluere tildelingssystemet mht. å etablere entydighet i de regler som gjelder for seismiske undersøkelser, uavhengig av hvilke tillatelser som ligger til grunn for undersøkelsene.

Tidligere antakelser om at seismisk datainnsamling ikke hadde særlig store konsekvenser for ressursene og fisket, er ikke er riktige. Det er dokumentert fiskedødelighet samt skremmeeffekter. Videre er det konstatert behov for ytterligere forskning, bla. knyttet til langtidseffekter for fisk utsatt for seismikk.

Analysen som er gjennomført av Havforskningsinstituttets ressursbiologiske vurderinger, viser etter mitt syn at instituttet ikke på en god nok måte har tatt hensyn til eventuelle konsekvenser for det marine miljøet. Det er konstatert et gap mellom Havforskningsinstituttets håndtering av meldinger om seismisk datainnsamling, og kravene i petroleumsloven med forarbeider om å legge til rette for en langsiktig utnyttelse av ressursene.

Analysene av sjekkpunkter som er etablert for å ivareta fiskeriinteressene, viser at det er ikke er godt nok samsvar mellom regelverket og etablert praksis når seismisk datainnsamling planlegges. Jeg konstaterer at fiskerne ikke i stor nok grad blir tatt hensyn til ved planlegging av seismisk datainnsamling.

Vi har sett at fiskerne nyter rettsvern.

Videre så har vi sett at det er motstridende oppfatninger om rettstilstanden når det gjelder seismikk og fiske, og vi har slått fast at Lov om saltvannsfiske står over sjøveisreglene og ressursforskriften.

Analysene som er gjennomført viser at fiskerne i for liten grad er tatt hensyn til ved gjennomføring av seismisk datainnsamling.

Det er sannsynliggjort at dette kan ha sammenheng med uklarhet knyttet til rettstilstanden som hersker på dette området.

Fremstillingene og analysene som er gjennomført viser at seismisk datainnsamling i for liten grad er planlagt og gjennomført i samsvar med regelverket. At forvaltningen praktiserer andre ordninger enn dem som følger av lovverket, er etter mitt syn en alvorlig trussel både mot demokratiet og rettssikkerheten.

Hvorfor vi har fått en situasjon, der lovløshet synes å være satt i system, ligger utenfor problemstillingen til denne oppgaven. Jeg vil likevel knytte noen avsluttende kommentarer til dette.

Igjen vil jeg sitere Aubert som sier:

”Den saksbehandlingen som går forut for tildeling av en ressurs med hjemmel i lov, eller som går forut for et kontrollerende eller sanksjonerende inngrep, er ofte meget omstendelig og bringer mange instanser inn i avgjørelsene.

*Informasjonsgangen mellom disse instansene og det gjensidige maktforholdet mellom dem vil måtte klarlegges om en skal forstå hvordan loven fungerer”.*⁵⁶

Videre sier han at:

*”en kan ikke forstå hvordan en enkelt lov virker uten å kartlegge også slike faktorer, forhold i det enkelte organisasjonsmiljøet der loven blir satt inn”.*⁵⁷

En klarlegging av maktforholdet mellom petroleums- og fiskeriinteressene hadde vært en interessant problemstilling. Min oppfatning i den sammenheng er at årsakene til ”lovløsheten” som er avdekket ligger nettopp her, og at det er fiskeriinteressene som er den tapende part.

Petroleumsnæringen er en ”døgnflue” sammenlignet med fiskerinæringen. Hvis fiskeri igjen skal være bærebjelken i kyst-Norge etter at petroleumsfasen er over, bør det skje en endringer i den måten disse næringene forvaltes på.

Helt til slutt vil jeg vise til NOU 2005:10 om lov om forvaltning av villlevende marine ressurser (havressursloven), som nå er på høring. Denne skal erstatte saltvannsfiskeloven.

Den nye loven tar sikte på å regulere enhver utnyttelse av villlevende marine ressurser. Dette medfører at de bestemmelser i saltvannsfiskeloven som regulerer konkurrerende virksomhet (for eksempel petroleumsindustrien) forsvinner. Dette kan i verste fall medføre at den nye loven blir i henhold til eksisterende praksis, jf. analysene og fremstillingene i denne oppgaven. Ringen ville således være sluttet, mhp. neglisjering av fiskeriinteressene.

⁵⁶ V.Aubert. Rettens sosiale funksjon. 1976. s. 165.

⁵⁷ V.Aubert. Rettens sosiale funksjon. 1976. s. 165.

8. LITTERATURLISTE

- Andresen og Underdal: Norsk oljepolitikk og fiskerinæringens interesser. 1983. Aschehaug.
- Aubert Vilhelm: Rettens sosiale funksjon. 1976. Universitetsforlaget.
- Bryn Knut: Oljen og det norske samfunn. 1976. Tanum-Norli.
- Det Norske Veritas: Effekter av seismiske undersøkelser på fiske, fiskefangster og sjøpattedyr, rapport til samarbeidegruppe fiskerinæring og oljeindustri, rapport no: 2006-1921.
- Hauge Espen Mælen: Rettslige skranker vedrørende Oljedirektoratets vedtak om seismisk skyting. Om interessekonflikten mellom seismikk og fiske. 1994. Særavhandling, Universitetet i Tromsø.
- Solheim Helge Ingvar: Olje eller fisk. 1976. Universitetsforlaget.
- Ørebech Peter: Norsk fiskerirett. 1984. Universitetsforlaget.
- Ørebech Peter: Reguleringer i fisket. 1986. Marinjuss.
- Ørebech Peter: Om allemannsrettigheter. 1991. Osmundsson Forlag AS.

9. VEDLEGG

Exel fil med tabeller som er kilder for de sammenfattede tabellene i oppgaven, jf. tabelliste.